

PEȘTERI DIN JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN — CERCETĂRI ARHEOLOGICE

(I)

Regiunea în discuție aparține sectorului nordic al marelui sinclina-riu cutat Reșița — Moldova Nouă, format din depozite paleozoice și mezozoice, care au la bază șisturile cristaline ale Semenicului. Calcarele aparțin mezozoicului (cretacicului) și reprezintă una din cele mai întinse suprafețe carstice din țara noastră.

Apele Carașului și ale Nerei străbat o regiune de chei sălbatice adesea foarte întortocheate, evoluind cu peste 200 m adâncime sub nivelul general al platformei carstice. Aceste zone se caracterizează prin prezența unor forme carstice, între care lapiezurile, dolinele și peșterile sînt deosebit de reprezentative. Lucrarea de față se ocupă de această din urmă categorie — peșterile — singura care prezintă un deosebit interes arheologic.

Nu vom insista asupra descrierii geografico-geologice a regiunii și nici asupra istoricului cercetărilor, probleme ce au constituit obiectul a o serie de lucrări apărute deja¹.

Cercetările noastre au avut loc după cum urmează: 1975, 1977 și 1979 în Valea Carașului, 1978 în Valea Cernei și 1979 în Cheile Nerei².

¹ Lista selectivă a lucrărilor de geografie, geomorfologie, speologie care au stat la baza prezentării generale a zonelor și peșterilor prezentate în lucrare: Șt. Avram, D. Dancău și E. Șerban, *Cercetări speologice în bazinul Cernei. Nota I*, în *Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță”*, III, 1964, p. 131—199; Val. Pușcariu, T. Rusu și I. Viehmann, *Peșterile din carstul crașovean*, în *Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță”*, III, 1964, p. 83—129; T. Rusu, *Cheile Carașului*, în *Ocotirea Naturii*, II, 1967, p. 37—50; E. Balogh, *Cseppkö világ*. București, 1969; V. Sencu, Șt. Negrea, A. Negrea et L. Botoșăneanu, *Grottes explorées dans le bassin du Caraș (Banat, Roumanie)*, în *Travaux de l'Institut de Speologie „Emil Racovitza”*, t. X, 1971, p. 43—70; M. Bleahu, V. Decu, Șt. Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 178—199. (Cheile Carașului, 226—235 (Cheile Nerei), 259—273 (Bazinul mijlociu al Cernei); M. Olariu — Șt. Cădăriu, *Peșteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, în *Banatica*, IV, 1977, p. 9—18.

² La cercetările noastre au participat colegi de la Muzeul din Reșița, studenți și elevi, cărora le mulțumim și cu acest prilej pentru ajutorul acordat: V. Carașului, 1975: Șt. Cădăriu (Muzeul județean din Reșița), I. Șandru; 1977: P. Albu, A. Frank, L. Usatenco; 1979: D. Barboni, S. Beg, I. Bunea, E. Dan, C. Emrich, A. Frank, H. Frank, V. Irlweg, I. Marta, V. Semeniciuc, L. Veres; Valea Cernei, 1978, în colaborare cu muzeul din Reșița (O. Bozu, C. Săcărin, I. Voina); Cheile

Au fost vizitate principalele peșteri din văile amintite, excepție făcând câteva, pe care din lipsa unui ghid nu le-am găsit. De asemenea, în Valea Cernei, s-au cercetat doar câteva peșteri din zona Pecinișca — Băile Herculane. În toate cele trei văi amintite cercetările vor continua cu intenția de a cuprinde și celelalte zone carstice din județ, astfel ca în final să putem întocmi un repertoriu cât mai complet al acestora.

Cercetările au constat, în această primă etapă, în efectuarea de mici sondaje pentru stabilirea stratigrafiei și recoltarea de materiale arheologice. Astfel, s-au putut stabili peșterile cu urme de locuire, făcându-se o primă delimitare a acelor, care într-o a doua etapă vor fi cercetate în mod sistematic, de cele care au servit doar ca popasuri ocazionale și cele fără urme arheologice.

În continuare, vom prezenta peșterile pe văi, în ordinea în care au fost verificate, începând cu cele din Valea Carașului, continuând cu cele din Cheile Nerei și Valea Cernei.

Am socotit necesară menționarea, la prezentarea fiecărei peșteri, a poziției (altitudinea), dimensiunilor (în special a primei părți a peșterii), caracterului (activă, subfosilă, fosilă; ascendentă, descendentă, orizontală), datelor speoclimatice (rece, caldă, curenți) și faunistice, toate aceste date putând furniza relații importante referitor la posibilitățile de locuire. La acestea am adăugat planul (în unele cazuri și profilul) peșterilor publicate în lucrările de specialitate, adăugând uneori și schițe de mină la acele peșteri, care nu au apărut încă în lucrările de speologie³. Prezentarea acelor care au fost menționate în lucrări cu caracter arheologic este însoțită de note cu referire la respectivele lucrări. Deoarece rezultatele periegezei din anul 1975 au fost deja prezentate⁴, nu mai revenim în lucrare asupra lor.

I. Valea Carașului (Pl. I)

Peșterile sînt localizate, aproape fără excepție, în sectoarele de chei sau în versanții abrupti ai depresiunii Carașova. Lipsa unor cursuri de apă mai importante la nivelul suprafeței carstice nu a dat posibilitatea dezvoltării peșterilor și în altă parte⁵.

Ordinea prezentării peșterilor este de la intrarea Carașului în chei (înainte de confluența cu Comarnicul) pînă la ieșirea lui, în fața comunei Carașova.

Nerei, 1979: M. Adamescu, D. Barboni, L. Cătană (muzeul din Caransebeș), C. Emrich, A. Frank, V. Irlweg, I. Marta, C. Munteanu, T. Popescu, R. Schuhmacher, D. Stoichescu.

³ Planurile peșterilor sînt redată după M. Bleahu, V. Decu, Șt. Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *op. cit.*, și A. Abramovici, A. Sangheli, A. Faur, M. Pomărlan, *Noi contribuții la cunoașterea peșterilor din Cheile Carașului*, în *Banatica. Caiete de științe naturale*, Reșița, 1978, p. 199—211.

⁴ Șt. Cădariu, R. Petrovsky, *Cercetări arheologice în Valea Carașovei*, în *Tibiscus*, IV, 1975, p. 147—154.

⁵ Cf. Val. Pușcariu, T. Rusu, și I. Viehmann, *op. cit.*, p. 101.

1. Peștera Cerbului (Fig. 1)

Peștera a fost descoperită și descrisă de E. Balogh (1940), care o publică sub numele de „Szarväsbarlang“ (= Peștera Cerbului). Este săpată în Dealul Navesu Mare, avînd deschiderea în versantul drept, abrupt al Cheilor Carașului, la 115 m altitudine față de rîu. Face parte din categoria peșterilor mijlocii (223 m lungime), este orizontală — ascendentă, fosilă, uscată, cu depunere de pămînt și mult guano, fără curenți, caldă. Intrarea triunghiulară, orientată spre vest, permite o iluminare difuză pînă la 35 m în profunzime. Din săpături mai vechi s-au scos oase de *Ursus spelaeus* și „dovezi de locuire a omului“⁶.

Sondajul efectuat în anul 1977, în galeria din dreapta a dus la descoperirea de fragmente ceramice, aparținînd culturii Coțofeni⁷ și a cîtorva oase animaliere cu urme de prelucrare. Nu s-a putut confirma prezența unor locuiri, menționate în bibliografie ca aparținînd paleoliticu-

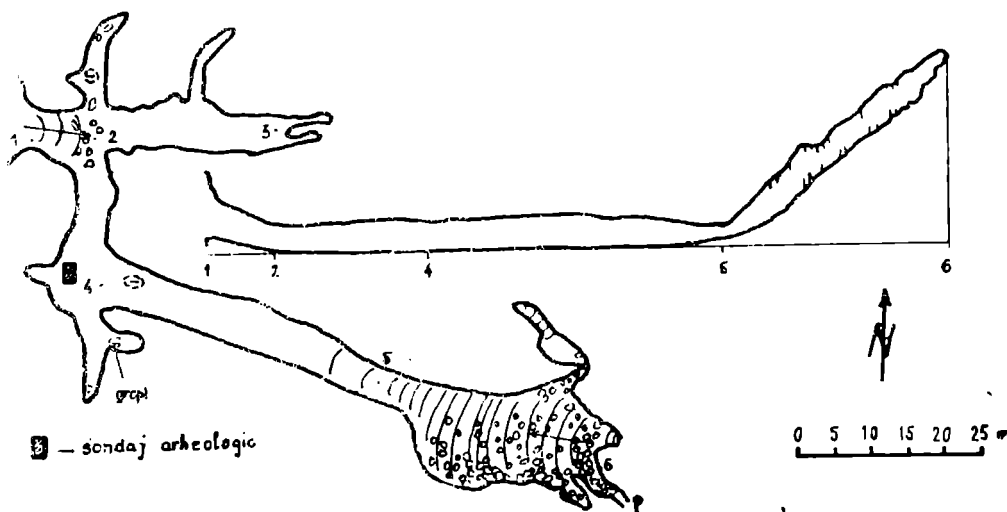

Fig. 1 — Peștera Cerbului (după M. Bleahu și colab., 1976)
Die „Cerbului (Hirsch)“ — Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

⁶ E. Balogh, *op. cit.*, p. 91; Fl. Mogoșanu, *Date cu privire la paleoliticul din județul Caraș-Severin*, în *Banatica*, II, 1973, p. 13; R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Caraș-Severin din paleolitic pînă în secolul al V-lea î.e.n. (partea a II-a)*, în *Banatica*, III, 1975, p. 368 (XIV Carașova, pct. 1); Fl. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, Ed. Acad. R.S.R., 1978, p. 14; M. Bleahu, V. Decu, Șt. Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *op. cit.*, p. 188.

⁷ R. Petrovsky — Șt. Cădăriu, *Așezări ale culturii Coțofeni în județul Caraș-Severin*, în *Banatica*, V, 1979, p. 39—41 (pct. 2. Carașova „Peștera Cerbului“).

lui (piese musteriene și aurignaciene) și epocii bronzului. Sondajul, de dimensiuni reduse ($0,60 \times 0,60$ m) s-a oprit la nivelul căzăturilor cu bolovani mari ce a apărut imediat sub stratul Coțofeni, existind astfel posibilitatea prezenței și a unei locuiri anterioare. Locuirea aparținând culturii Coțofeni pare a fi destul de intensă după cantitatea mare de urme materiale. Oasele prelucrate trebuiesc puse în legătură cu amintita cultură, deoarece au apărut la același nivel.

Ceramica (Pl. V, 1—3): 3 fragmente de culoare brun-închisă la exterior și interior (în spărtură cenușiu-negricioasă), pastă semifină (pietri-cele și scoici pisate în amestec), suprafețe netezite, ardere bună. Un fragment din partea superioară a unui vas de dimensiuni mijlocii, cu buza rotunjită, sub buză un brâu alveolar, ornamentat prin incizii adânci, verticale și oblice pe gît și umăr. Trei fragmente de culoare cărămiziu-deschisă în exterior, în interior cenușiu-închisă, din pastă semifină, netezite în exterior, ardere relativ bună, ornamentate cu linii incizate vertical și oblic.

Două oase animaliere cu urme de prelucrare: un os lung de aproximativ 8 cm, cu vîrful șlefuit și rotunjit; un alt os plat cu muchia șlefuită, rotunjită.

La circa 15—20 m mai jos de intrare, în dreapta, există o grotă mică. În sondajul efectuat aici ($0,40 \times 0,30 \times 0,20$ m) s-au găsit fragmente ceramice feudal timpurii. Grotă a putut servi doar unei locuiri ocazionale.

Ceramica: mai multe fragmente de culoare brun-cenușie, pastă fină, pereți subțiri, ardere bună, secundară, aspră la pipăit.

2. Peștera Popovăț

A fost descoperită prin 1890, cu ocazia construirii liniei ferate înguste a STEG-ului. Planul peșterii și primele cercetări au fost făcute tot de E. Balogh, care menționează aici prezența a numeroase resturi de *Ursus spelaeus* și fragmente de oase „sparte de mîna omului”⁶. Peștera este situată la aproximativ 45 m altitudine față de firul apei, în dreapta Carasului, fiind o peșteră mare (1.121 m lungime), suborizontală ascendentă, alcătuită dintr-un etaj fosil și altul subfosil. Intrarea naturală a peșterii a fost astupată încă din preistorie printr-un con de grohotiș. Peștera prezintă curenți slabi, este foarte răcoroasă și umedă. Nu are depunere, excepție făcînd doar un singur loc de vreo 2—3 m² din etajul superior, unde este un strat de $0,20$ — $0,30$ m grosime de argilă galbenă în care au apărut, cu ocazia unui sondaj din 1977 ($0,50 \times 0,40 \times 0,30$ m), oase de *Ursus spelaeus*, sparte natural, fără urme de intervenție umană. Peștera este nelocuibilă și nu prezintă interes din punct de vedere arheologic. Va trebui scoasă din repertoriul peșterilor cu descoperiri arheologice.

⁶ Vezi nota 6; FL Mogoșanu, *op. cit.*, p. 14, arată că oasele sînt sparte natural și nu prezintă urme de intervenție umană.

3. Peștera Racoviță (Fig. 2)

Săpată în versantul drept al Cheilor Carașului, peștera a fost cercetată de speologi abia în anii 1963—1966, când i s-a atribuit această denumire. Are două intrări: una principală, sub formă de gură de cup-tor, la aproximativ 10 m altitudine față de firul apei și alta secundară, de formă triunghiulară, situată la 2,5 m altitudine față de firul apei. Este o peșteră mijlocie (350 m lungime), ascendentă în zona intrării, apoi descendentă cu porțiuni orizontale, fosilă, caldă și ușor umedă (în profunzime), cu curenți foarte slabi. Peștera este locuibilă și are depunere bogată, în special în zona intrării principale. Straturile de căzături

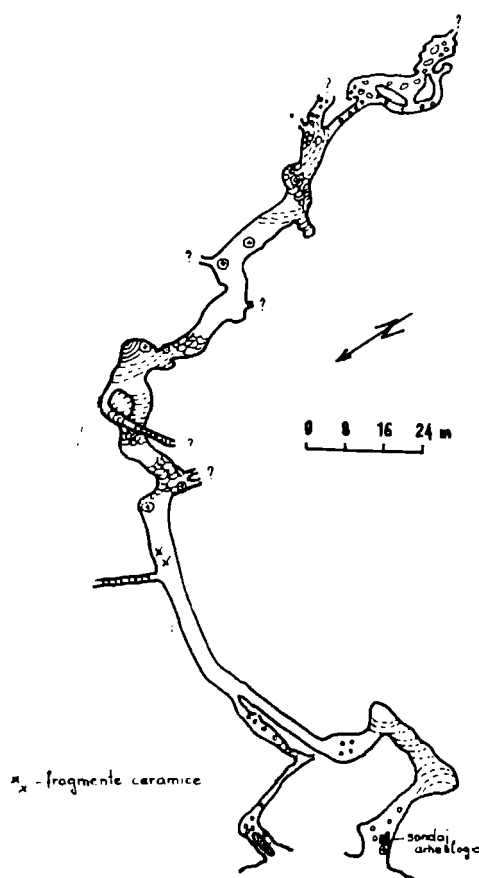

Fig. 2 — Peștera Racoviță (după M. Bleahu și colab., 1976).
„Racoviță” — Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

și scurgeri dinspre exterior au oprit continuarea sondajului la adâncimea de aproximativ 0,20—0,25 m, fără să fi dat peste vreun material arheologic. În adâncul galeriei principale (la 50—60 m de la intrare) s-au găsit la suprafață două fragmente mari ceramice, *preistorice* (hallstattiene târzii?), de la două vase diferite, de dimensiuni mijlocii. Ambele fragmente, atipice, erau acoperite cu un strat de calcar: primul fragment, de culoare brun-gălbuie la exterior (slip), cenușiu-închisă la interior, dintr-o pastă fină, lustruire exterioară, ardere bună; al doilea fragment, brun-cărămiziu în exterior, brun-negricios în interior, din pastă semifină (cu nisip și pietricele mărunte), netezit la exterior, ardere incompletă.

4—6. Complexul de peșteri „Cuptoru Porcului”

Este vorba de trei peșteri situate în apropiere una de alta. Localității înțeleg sub acest nume, peștera mijlocie numită de speologi „Peștera cu Oase”, spre deosebire de alta situată în amonte (spre sud) publicată sub denumirea de „Cuptoru Porcului”, mai întâi de E. Balogh (1937) și apoi de alți speologi⁹. Noi preluăm denumirile peșterilor așa cum au apărut în lucrările de specialitate.

4. Peștera Cuptoru Porcului (Fig. 3)

Este săpată în versantul drept, abrupt al Cheilor Carașului, sub platoul carstic Crno Pole, la o altitudine de peste 100 m față de firul apei. Este o peșteră mijlocie (260 m lungime), orizontală, cu porțiuni ascendente, fosilă, avînd două intrări: cea dinspre nord, mică, cea dinspre sud mai mare, ambele orientate spre vest. Peștera este caldă, relativ umedă (în profunzime), străbătută de curenți foarte slabi. Săpăturile speologilor au dat la iveală resturi fosile de *Ursus spelaeus* și de *Crocota spelaea* și așa-zise „unelte ale omului primitiv”, asemănătoare celor din peșterile Popovăț și Cerbului¹⁰. Sondajul arheologic efectuat în anul 1979 nu a confirmat prezența acestor unelte. Intrarea principală, lată de 7 m și înaltă de 2,10 m, prezentînd un strat gros de depunere amestecat cu căzături pe podea, a fost sondată prin două casete mici: una în stînga (0,80×1,50×0,70 m) și alta în dreapta, mai spre interiorul peșterii (0,70×0,70×0,70 m). În prima casetă au apărut două nivele subțiri de arsură între 0,10—0,20 m și 0,40—0,50 m, fără material databil

⁹ E. Balogh, *op. cit.*, p. 87—91; M. Bleahu, V. Decu, Șt. Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *op. cit.*, p. 189—190.

¹⁰ *Ibidem*, p. 190.

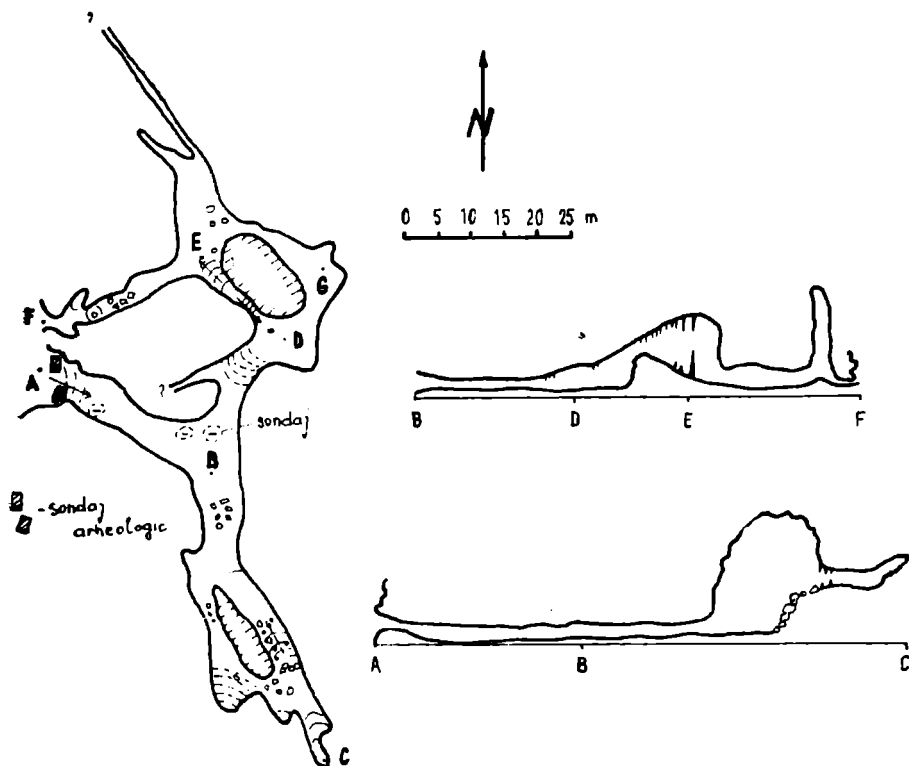

Fig. 3 — Peștera „Cuptoru Porcului” (după M. Bleahu și colab., 1976).
 „Cuptoru Porcului (Schweineherd)” Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

(cu excepția unor oase fragmentare). În nivelul superior și pînă aproape de suprafață au apărut cîteva fragmente ceramice *feudal tîrzii* (sec. XVI—XVII). *Ceramica*: fragmente de culoare albicioasă, pastă fină, pictate cu vopsea roșie; fragmente de culoare cenușiu-închisă, pastă semi-fină, ardere bună.

În a doua casetă a apărut la adîncimea de 0,40—0,50 m o vatră într-un nivel de locuire (pămînt de culoare brun-închisă), ce se adîncește pînă la 0,70 m unde apare un strat subțire de căzături, ce suprapune un strat de pămînt steril, galben lutos de peșteră. În stratul de sus s-a găsit un fragment ceramic *feudal tîrziu* (sec. XVI—XVII) și o verigă din fier, iar în stratul inferior două fragmente ceramice atipice *neolitice*. *Ceramica*: fragmentul feudal: culoare cenușie, pastă fină, ardere bună, aspră la pipăit; fragmentele neolitice: unul, brun-cărămiziu la exterior,

brun-deschis în interior, pastă semifină cu pietricele, netezit la exterior, ardere relativ bună; al doilea fragment, gălbui-deschis, din pastă semifină, netezit, ardere relativ bună.

5. Peștera cu Oase (Fig. 4)

Planul și descrierea peșterii nefiind încă publicate de speologi, vom face o prezentare a acesteia, adăugind și o schiță de mină. Deschiderea peșterii este orientată spre vest, situată la baza unui perete stîncos, la o diferență de nivel de aproximativ 50 m față de platoul Crno Pole. Gura peșterii, asemănătoare unei guri de cuptor, are înălțimea de 5 m și lățimea de 4,30 m. Este o peșteră mică (28 m lungime), orizontală, fosilă, uscată, caldă și fără curenți. Încăperea principală are dimensiunile de $13,50 \times 7,40$ m, înălțimea de 4 m și este luminată pînă în profunzime, unde se desprinde o galerie mică, ascendentă, spre stînga. Podeaua are

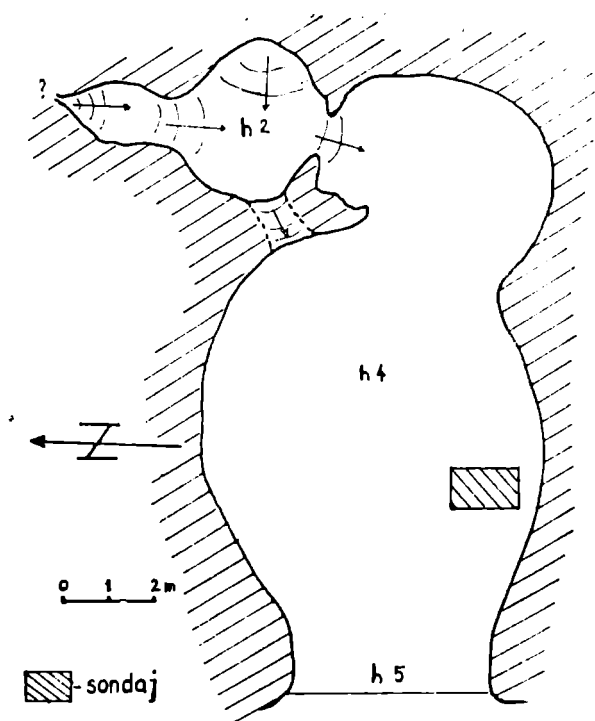

Fig. 4 — Peștera cu Oase — schiță de mină.
Die „Peștera cu Oase (Knochenhöhle)” — Höhle — Handskizze. 1

o depunere consistentă de pământ și relativ puține căzături. Peștera oferă condiții excelente de locuire. În partea dreaptă, la vreo 4 m de intrare s-a săpat o casetă (0,90×1,40×0,60 m). Stratigrafia este simplă: între 0—0,40 m este un strat brun-cenușos de depunere, cu urme de vetre în care au apărut fragmente ceramice; de la 0,40 la 0,60 m urmează un strat alb-gălbui steril în care apar rare căzături. În sondaj s-au găsit fragmente ceramice: unul aparținând culturii *Coțofeni*, o așchie de silex, două fragmente *hallstattiene*, patru fragmente *feudale* (sec. XV—XVI), mai multe fragmente *moderne* smălțuite și cu pictură, mai multe oase fosilizate (între care și un colț de *Ursus spelaeus*).

Ceramica: un fragment de buză dintr-un vas de tip *Coțofeni*: buza dreaptă, ușor aplecată spre exterior, culoare brună la exterior și interior, în spărtură cenușiu-negricioasă, pasta relativ fină (în amestec nisip și scoici pisate), netezită pe ambele fețe, ardere relativ bună; două fragmente *hallstattiene*: unul de culoare neagră, pastă fină, lustruit pe ambele fețe, ardere bună, atipic; cel de-al doilea, fragment de buză orizontală, aplecată spre exterior, culoare brun-negricioasă, pastă semifină (nisip grosier în pastă), netezită pe ambele fețe, ardere relativ bună; patru fragmente *feudale* de culoare cenușie închisă, pastă semifină, ardere bună, aspru la pipăit (poros); un fragment de silex, de culoare cafeniu-deschisă (răzuitor fragmentar?) ce trebuie legat, probabil, de locuirea *Coțofeni*.

6. Peștera cu Puț (Fig. 5)

Nici despre această peșteră nu cunoaștem vreo descriere sau cartare a ei. Peștera este amplasată la aproximativ 40 m în aval de Peștera cu Oase, la o diferență de nivel de 35 m față de platoul Crno Pole. Are deschiderea orientată spre vest, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și dimensiunile de 3,50 m înălțime și 2,20 m lățime. Este o peșteră mijlocie (68 m lungime), orizontală, fosilă, uscată, caldă (mai răcoroasă în profunzime), luminată natural pînă la adîncimea de 26—28 m. Are un plan simplu, fiind formată dintr-o singură galerie în formă de cîrlig. Înspre capăt, unde se îngustează și devine, după trecerea unui prag, ascendentă, se deschide un puț îngust adînc de minimum 15 m. Peștera oferă condiții bune de locuire. Podeaua este acoperită cu o depunere de pământ, guano și dejecții animale, multe căzături. Apar și multe oase, parțial fosilizate (*Ursus spelaeus*, capra *iber* și alte specii). Casetă executată (1 × 0,70 × 0,40 m), la 1,50 m, interior, în stînga intrării, prezintă următoarea stratigrafie: un strat de culoare brun-gălbui, între 0—0,20 m, în care au apărut fragmente ceramice din *feudalismul mijlociu* (sec. XIV—XV) și cîteva atipice posibil *prefeudale* (sec. VIII); urmează un strat gălbui-deschis, steril (0,20—0,40 m), la care sondajul a fost întrerupt din cauza cantității mari de căzături.

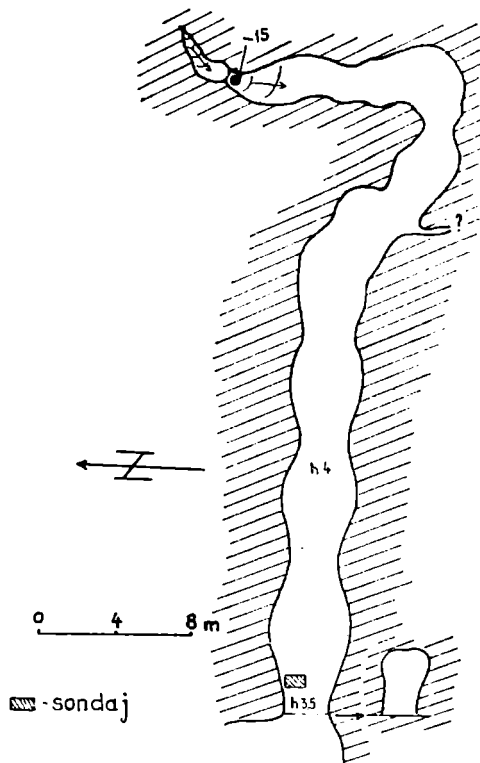

Fig. 5. Peștera cu Puț — schiță de mină.
Die „Peștera cu Puț (Schachthöhle)” — Höhle — Handskizze.

Ceramica: două fragmente prefeudale (?) de culoare brun-închisă, pastă semifină, netezită pe ambele fețe, pereți groși, lucrate la roată, ardere relativ bună, atipice; câteva fragmente de culoare brun-cenușie la exterior, alb-gălbui la interior, pastă semifină, netezite, aspre la pipăit (poroase), neornamentate.

7. Peștera Omului (Fig. 6)

Nesemnaltă încă în bibliografia de specialitate, a fost probabil, ultima din această zonă, descoperită în anul 1976 de un grup de speologi din Timișoara¹¹, nefiind cunoscută nici de localnici. Este situată la aproxi-

¹¹ A. Abramovici, A. Sangheli, A. Faur, M. Pomârlan, *op. cit.*, nu amintesc această peșteră, dar numele scris la intrare cu aceleași caractere și vopsea ca la peșterile Țapului și Ibex, ne-au determinat să tragem această concluzie.

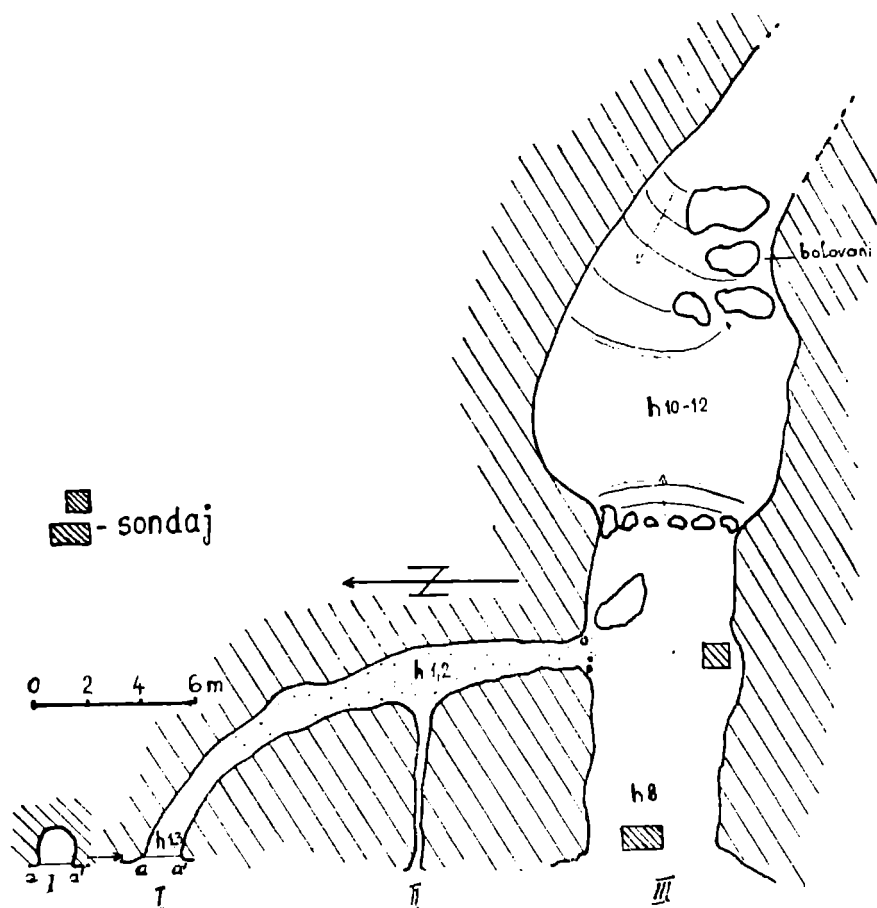

Fig. 6 — Peștera Omului — schiță de mină cu planul parțial al peșterii.
Die „Omului (Menschenhöhle)” — Höhle — Handskizze des vorderen Teiles der Höhle.

mativ 40 m în amonte de Peștera Țapului, la aceeași altitudine și cu cele trei intrări orientate spre vest. Peștera este accesibilă doar prin intrarea I (cea mai nordică), mică, circulară, de la care pornește o galerie în formă de tunel, cu o lungime de vreo 20 m, ce dă în peștera propriu-zisă, mare și spațioasă. Deschiderea mare (III), neaccesibilă, are aspect de gură de cuptor cu baza de 5 m și înălțimea de 8 m. Peștera este fosilă, orizontală, spațioasă, caldă, uscată, fără curenți (cu excepția zonei dintre cele trei intrări), oferind condiții excelente de locuire.

În cele două sondaje, unul în stînga intrării mari (0,70 × 1,20 m), iar celălalt în dreapta (la 7 m în profunzime) nu s-a descoperit nici un

material arheologic. Între 0—0,20 m este un strat de depunere, în care se observă clar urme de vetre (fără posibilitate de datare), sub care urmează stratul gălbui, lutos, steril cu căzături. Probabil viitoare cercetări vor confirma existența unor urme de locuire și în această peșteră.

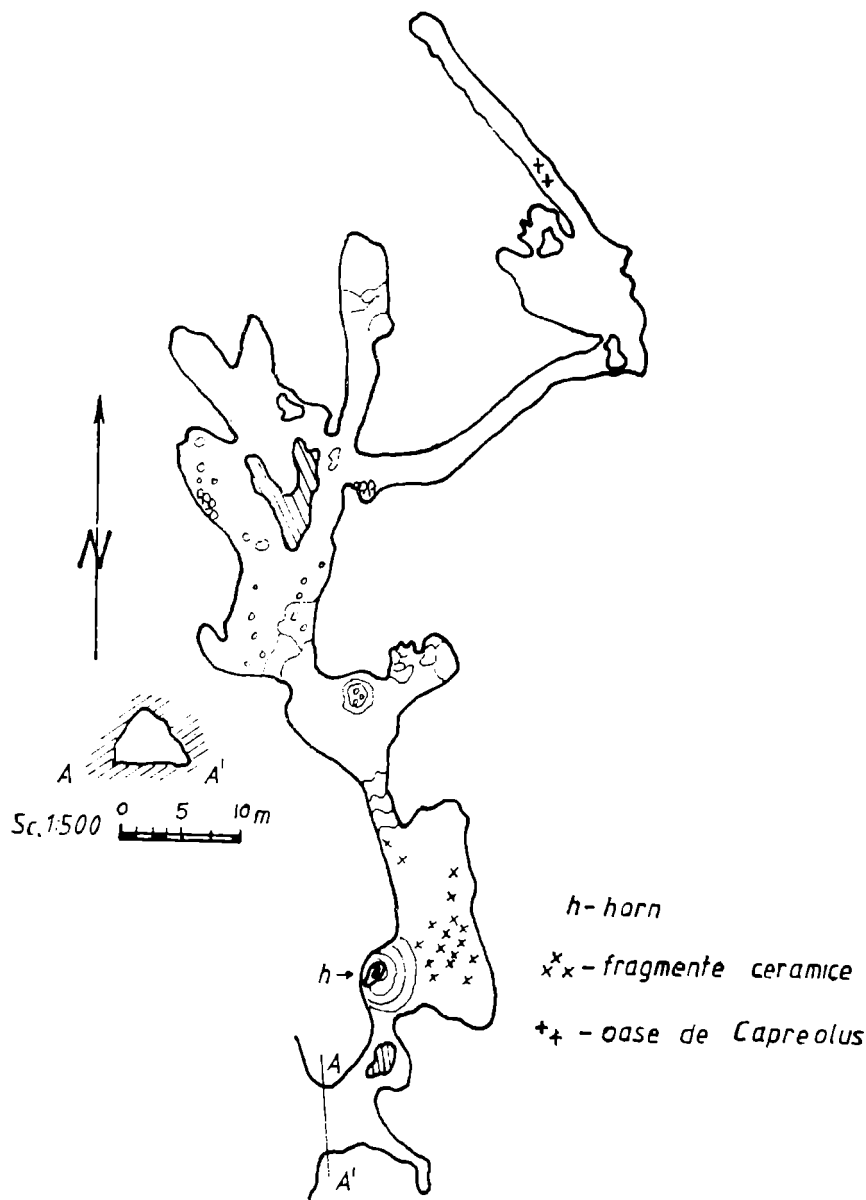
8. Peștera Țapului (Fig. 7)

Este situată tot în versantul drept al văii Carașului, la 65 m altitudine față de cursul apei. A fost descoperită tot în anul 1976, împreună cu celelalte două: Peștera Omului și Peștera Ibex¹². Face parte din categoria peșterilor mijlocii, avînd o lungime totală de 225 m și intrarea orientată spre vest. Peștera orizontală, în curs de fosilizare, este umedă (ou excepția zonei de la intrare care este uscată și caldă), răcoroasă și cu un plan destul de complex. Intrarea are un profil triunghiular, cu baza de 6—7 m și înălțimea de aproximativ 5 m. Imediat de la intrare, tavanul coboară, ca după 8—10 m să se apropie foarte mult de podea, lăsînd loc pentru două intrări înguste și joase, din care pornește cîte o galerie, una dintre ele înfundîndu-se după 6—7 m. În zona intrării, podeaua prezintă o depunere de pămînt și foarte multe căzături. Sonda-jul efectuat în zona centrală (1 × 0,60 m) nu a dat de nici o urmă arheologică.

Galeria din partea stîngă, joasă și îngustă (poate fi traversată doar tirîș), după vreo 7 m, dă într-o încăpere mare și înaltă de 6 m, care comunică cu suprafața printr-o deschidere în tavan. Mai mult de jumătate din încăpere este luminată prin această deschidere, tot pe aici căzînd continuu pietre, pămînt și resturi vegetale, formînd o haldă înaltă de 1,50 m. Podeaua este acoperită cu pietre și căzături, peste care s-a depus un strat de calcar, gros de 1—3 mm. Printre aceste căzături am recoltat un număr mare de fragmente ceramice dacice (sf. sec. III (?) — sec. II î.e.n.) și cîteva din epoca modernă (sec. XVIII—XIX). Ceramica se concentrează în zona de la baza haldei, respectiv spre est și sud-est de aceasta.

Ceramica (Pl. II, III) 1. Ceramica dacică este de două categorii: lucrată cu mîna și la roată. Din prima categorie apar străchini, vase-borcan, vase mari de provizii și un fragment dintr-o ceașcă. Cromatica este variată: brună, brun-cărămizie, cărămizie, negricioasă și cu grafit. În pasta de trei categorii (fină, semifină și grosolană) apar ca degresanți nisip sau nisip cu pietricele de calcar. Pereții sînt neteziți și uneori lustruiți. Ca elemente decorative apar: briurile alveolare, butoanele-proeminente, benzile verticale incizate în rețea, canelurile verticale (la ceramica grafitată). Cîteva fragmente de strachină prezintă fațete late oblice pe umăr.

¹² *Ibidem*, p. 205—210.

Trei fragmente ceramice sînt lucrate la roată: un fund dintr-un vas din pastă fină, lustruită, de culoare brun-cărămizie (fundul este inelar, profilat); buza unui vas mare de provizii, rotunjită, aplecată puternic spre exterior, ambele fețe ale pereților groși sînt de culoare neagră, în spărtură cărămizie, dintr-o pastă semifină dar cu pietricele mai mari în amestec; fragment din partea inferioară a unui vas, de culoare neagră pe ambele fețe, cu interiorul cărămiziu, din pastă semifină, lustruită.

2. Ceramica modernă. S-au descoperit fragmente din trei vase: un ulcior fragmentar, de culoare cărămiziu-gălbuie, pasta semifină, arderea bună, suprafețe poroase; fragmentul unui vas cu deschidere mare, de culoare brun-negricioasă, pastă semifină, ardere bună; fragment de culoare cenușiu-gălbuie, din pastă semifină, cu pereți subțiri decorați prin pictură cu negru (benzi) pe un fond roșu, ardere bună.

Datorită condițiilor speoclimatice existente în peșteră, aceasta nu este locuibilă, neputînd fi folosită nici măcar pentru o locuire temporară. Este însă singura dintre peșterile cercetate de noi pînă în prezent în Valea Carașovei (excepție făcînd poate Peștera Racoviță), în care s-au găsit fragmente ceramice sigur dacice, cu toate că foarte multe dintre ele oferă condiții de locuire incomparabil mai bune. Și totuși, aici au apărut foarte multe fragmente ceramice și oase animaliere, la care trebuie adăugate cele trei vase mari de provizii descoperite tot aici și duse la Muzeul Banatului din Timișoara¹³. Cele prezentate mai sus, la care adăugăm și forma peșterii (încăperea cu horn — în formă de clopot), ne determină să ne raliem la părerea lui Fl. Medeț potrivit căreia în cazul acestei peșteri avem de a face cu un *loc de cult* din epoca dacică¹⁴. În final trebuie spus, că pe lângă interesul arheologic peștera este deosebit de interesantă din punct de vedere speologic și paleontologic¹⁵.

9. Peștera Ibez

Această peșteră cu deschiderea spre vest, situată la circa 200 m în aval de Peștera Țapului a fost descoperită și cercetată de speologii timișoreni între anii 1973—1976. Amplasată la 60 m deasupra nivelului apei, într-un perete calcaros abrupt, peștera, din categoria celor mijlocii (69 m lungime) este orizontală și fosilă, fără curenți, relativ caldă și uscată în zona intrării (umiditatea crește ușor în profunzime). Intrarea este triunghiulară, cu baza de 4 m și înălțimea de 2,10 m. În zona intrării prezintă o depunere formată din pămînt, căzături, stalactite și stalagmite rupte. În sondajul din stînga intrării (0,70 × 0,60 m) nu s-au găsit urme

¹³ Inf. amabilă Fl. Medeț. Fragmentele celor trei vase au fost găsite în partea finală a galeriei din stînga.

¹⁴ Fl. Medeț, *Descoperiri dacice pe Valea Carașovei* (Comunicare prezentată la Sesiunea științifică a Muzeului de istorie al Transilvaniei, Cluj-Napoca, 25—27 mai 1978).

¹⁵ A. Abramovici, A. Sangheli, A. Faur, M. Pomârlean, *op. cit.*, p. 205—210.

arheologice. În schimb, este foarte interesantă din punct de vedere speologic (foarte bine conservată) dar mai ales paleontologic, prin marea bogăție de resturi scheletice aparținând speciei *Capra ibex carpathorum*¹⁶.

10. Peștera Cuptoru Ciumei (Fig. 8)

Explorată pentru prima dată în 1971 de către G. Karban (Reșița), peștera are trei intrări, dintre care una (I) inaccesibilă. Săpată în versan-

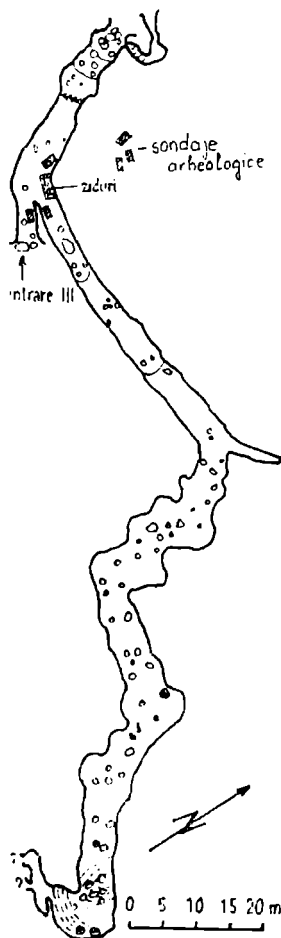

Fig. 8 — Peștera „Cuptoru Ciumei”
(după M. Bleahu și colab., 1976).
Die „Cuptoru Ciumei (Pestherd)” —
Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb.,
1976).

¹⁶ *Ibidem*, p. 203.

tul drept al Cheilor Caraşului, este situată la vreo 50 m altitudine faţă de cursul riului şi face parte din categoria peşterilor mijlocii (170 m lungime). Este o peşteră orizontală, fosilă, alcătuită din galerii înalte şi spaţioase, în special în zona intrărilor II şi III, fiind luminată difuz în această zonă. Este o peşteră caldă, parcursă însă de curenţi destul de puternici între aceste din urmă două intrări. Lipsesc depunerile de pământ, podeaua fiind acoperită cu bolovani şi dejecţii de animale (capre). Putea servi doar pentru o locuire temporară, de scurtă durată mai ales în zona desprinderii galeriei principale de cea dintre intrările II şi III. În zona intrării III apare totuşi multă cenuşă (pământul de depunere este foarte afinat) şi câteva fragmente ceramice feudale şi moderne, toate atipice. S-au găsit câţiva colţi de *Ursus spelaeus*.

11. Peştera Țolosu

Fără urme de locuire din cauza şuvoaielor de apă ce inundă peştera în perioadele ploioase şi care, în acelaşi timp spală orice fel de depuneri anterioare.

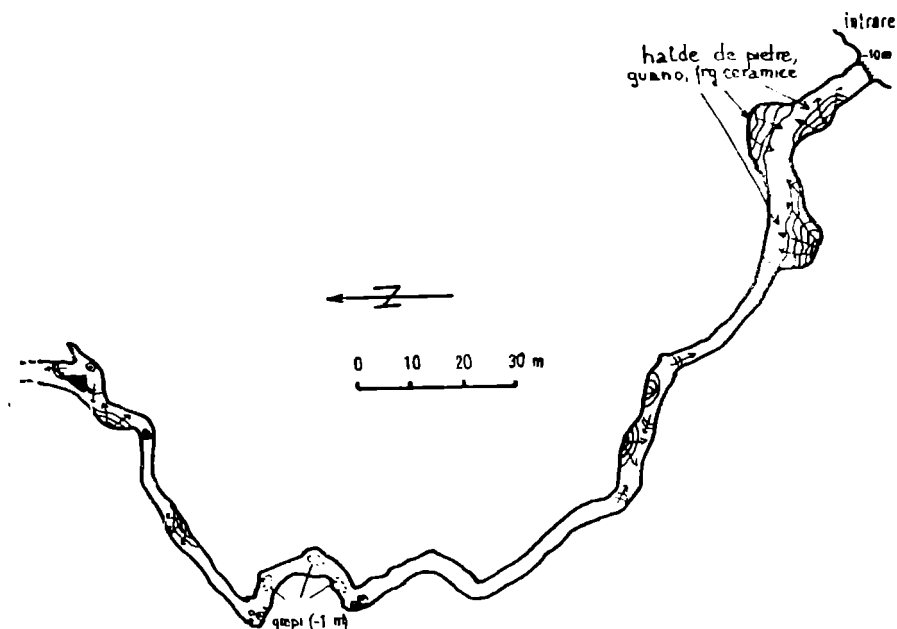

Fig. 9 — Peştera Liliacilor — plan parţial (după M. Bleahu şi colab., 1976).
Die „Liliacilor (Fledermaus)” — Höhle — Teil-Grundriss (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

II. Cheile Nerei (Pl. IV)

În sectorul de chei, lung de peste 20 km, între Driștie și Sasca Română, riul Nera străpunge o serie de benzi calcaroase de diferite vârste. Și aici, una dintre cele mai importante fenomene ale carstului sînt peșterile. Acestea au atras în repetate rînduri atenția speologilor dar și al arheologilor, descoperindu-se în unele dintre ele urme de locuire începînd din preistorie¹⁷. În vara anului 1979 am reluat cercetările în această zonă, urmînd ca ele să fie continuate în anii următori. Vom prezenta în continuare peșterile verificate prin sondaje, începînd din zona vărsării Beului în Nera și pînă la ieșirea din chei, la Driștie (adică în sens invers cursului apei).

12. Peștera Rolului (Fig. 10)

Este săpată în „Cîrșia Rolului“, pe malul drept al Nerei, cu deschiderea orientată spre sud-est. Peștera se află la o altitudine de aproximativ 20 m față de firul apei, este o peșteră mică (32 m lungime), fosilă, ușor ascendentă, uscată, fără curenți. Intrarea este înaltă de 6—7 m și lată de 4—5 m (partea dreaptă este blocată de stînci căzute, iar partea locuibilă profundă de 20 m). Sondajul a constatat din adîncirea și lărgirea unei casete mai vechi (2 × 2 m)¹⁸, amplasată în zona intrării (partea stîngă). Stratigrafia (Fig. 11): între 0—0,20 m este un strat de 3—4 nivele de vetre suprapuse în care au apărut fragmente ceramice din *feudalismul mijlociu* (sec. XIV). Sub acesta apare un alt strat destul de gros (variază între 0,15—0,25 m), marcat prin mai multe lentile succesive de arsură de culoare cenușiu-negricioasă în care au apărut fragmente ceramice aparținînd *culturii Coțofeni*. Acesta suprapune la rîndul său alt strat, de culoare brun-cenușie în care apar pietre (bolovani) de dimensiuni mici și mijlocii, care se înmulțesc spre baza stratului — formînd un fel de podea despărțitoare de stratul inferior (lut nisipos, steril de culoare galben-roșatică de pe patul peșterii). Acel strat mijlociu are grosimea variabilă între 0,10—0,25 m și conține fragmente ceramice, un silix și o mîrgăre din os, toate aparținînd *culturii Sălcuța* (faza II spre III).

Ceramica (Pl. VI) a) *Ceramica Sălcuța* este reprezentată prin categoriile fină, semifină și grosolană (după calitatea pastei). Culoarele predominante: brun-negricioasă, brun-roșcată, cenușiu-negricioasă, gălbuie,

¹⁷ M. Olariu — Șt. Cădariu, *op. cit.*, p. 15—18, sînt prezentate rezultatele primelor cercetări arheologice sistematice efectuate în vara anului 1972 de un grup condus de Gh. Lazarovici. La cercetările noastre în Cheile Nerei de un real ajutor ne-a fost participarea lui Traian Popescu (Oțelu Roșu), căruia îi mulțumim și cu această ocazie.

¹⁸ *Ibidem*, p. 16. Urmele casetei existau deja la cercetările efectuate în anul 1972. Cu acea ocazie nu s-au găsit materiale ceramice.

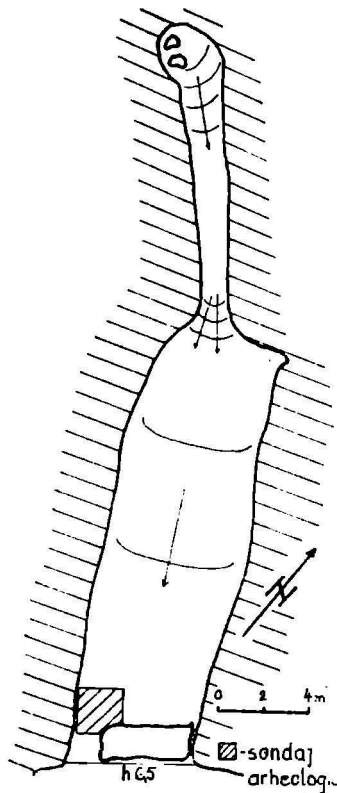

Fig. 10 — Peștera Rolului — schiță de mină.
Die „Rolului“ Höhle — Handskizze.

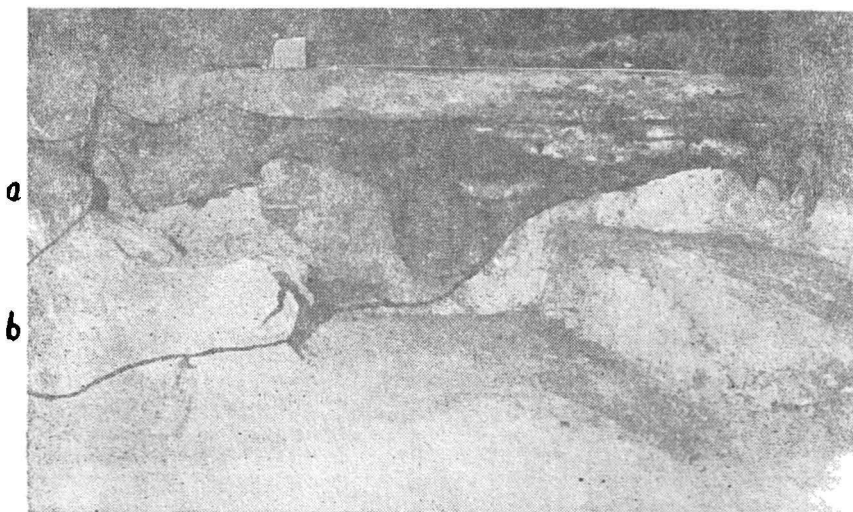

Fig. 11 — Peștera Rolului — profil stratigrafic: a) stratul Coțofeni; b) stratul Sălcuța.
Die „Rolului“ — Höhle — stratigraphischer Abriss: a) Coțofeni — Schichte; b) Sălcuța — Schichte.

cărămizie. În pastă s-au folosit nisip și pietricele, fiind netezită, uneori lustruită, cu ardere relativ bună (cîteodată secundară). În categoria ceramicii de uz comun apar în pastă și pietricele mai mari, arderea fiind mai slabă. Ca elemente decorative amintim: un briu vertical pe corp, linii paralele incizate vertical; pe un fragment din corpul unui vas apare un șir de creștături scurte, paralele (verticale) iar pe altul barbotină neorganizată (ceramică de uz comun); un fragment de buză dreaptă, puternic aplecată spre interior. Alte piese: un silex de culoare cafenie (răzuitor sau așchie), cu o porțiune mică din cortex; o mărgea din os ($1,4 \times 1,5 \times 1,3$ cm) bine șlefuită, ornamentată jur-împrejur prin linii oblice incizate și cu un orificiu mare vertical.

b). Ceramica Coțofeni. Fragmentele aparțin unor vase de dimensiuni mici și mijlocii. Culori: cărămizie, brună, brun-gălbuie, brun-cenușie, cenușiu-negricioasă. Pasta semifină, ca degresant folosindu-se nisip și uneori scoici pisate. Arderea relativ bună. Ornamentele sînt obținute prin incizii verticale și oblice (linii). Se remarcă: un fragment din buza ușor rotunjită, ornamentată cu linii incizate, oblice și în rețea ce pornesc imediat de sub buză; un fragment brun-negricios, buză oblică în spre exterior, sub buză un șir de impresiuni dreptunghiulare (obținute cu o spatulă lată), urmat de o mănășă cu trei alveole, încadrată în al doilea șir de impresiuni dreptunghiulare. Sub mănășă, linii dese incizate vertical și oblic.

c). Ceramica din feudalismul mijlociu: un fragment de buză de ulcior, rotunjită, aplecată spre exterior, de culoare brun-cărămizie, pastă semifină, ardere bună; un fragment de buză rotunjită, aplecată spre exterior, de culoare cenușiu-gălbuie, în interior albă, pastă semifină bine arsă; trei fragmente atipice: unul de culoare negricioasă, celelalte două gălbui-cărămizii, toate din pastă semifină, cu pereții relativ subțiri, bine arse.

13. Peștera Gaura Porcariului (Fig. 12)

Peștera a fost cercetată de speologi în anii 1961—1967. Este situată la altitudinea de 50 m față de cursul Nerei, în stînga acesteia, la baza unui abrupt. Peștera este de categoria celor mijlocii (152 m lungime), ușor descendentă, cu porțiuni orizontale, fosilă, uscată și caldă. Prin deschiderea ogivală, înaltă de 7 m, lată de 6 m și printr-o „fereastră” din dreapta pătrunde lumina difuz în „Sala Cailor”, de formă aproximativ circulară (8 m înălțime), pe podeaua acesteia fiind un strat gros de depunere format din căzături, guano, pămînt și dejecții animaliere. Tre-cerea în cea de a doua încăpere, „Sala Oilor” este îngustă (1×3 m). Această sală este ușor umedă, răcoroasă cu o depunere de circa 30—50 cm de guano, dejecții animaliere și căzături. În sondajul arheologic (0,50—0,70 m) din partea dreaptă s-a constatat prezența unui nivel de arsură (urme de vetre), fără să avem însă posibilitatea datării lui. Nu am găsit

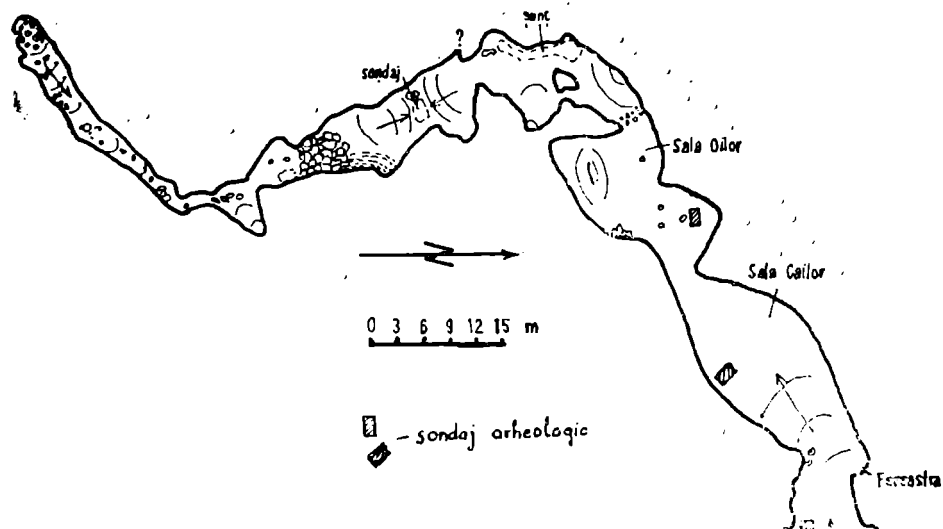

Fig. 12 — Peștera Gaura Porcariului (după M. Bleahu și colab., 1976).
Die „Gaura Porcariului (Höhle des Schweinehirten)” — Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

fragmente ceramice, cu toate că a fost semnalată aici prezența unei locuiri *eneolitice* (inf. Gh. Lazarovici). În sondajele din stînga intrării în peșteră ($1 \times 0,70 \times 0,70$ m) și din partea stîngă a sălii „Cailor” ($1 \times 0,60 \times 0,80$ m) nu s-au găsit altă ceramică decît *feudal tîrzie* și *modernă*. Sondajele s-au aprit la un strat de căzături de bolovani mari. Ceroetările vor trebui continuate.

14. Peștera Gaura Hicleană (Fig. 13)

Această peșteră, de fapt o grotă, este situată în apropierea locului numit „La Cîrlige”, în dreapta ogașului Văii Rele și a Nerei, la altitudinea de 50—60 m față de firul apei. Peștera are o deschidere mare (lățimea de 13 m, din care partea dreaptă — de vreo 8 m — este blocată cu stînci căzute), fiind bine luminată (datorită lungimii de numai 14 m), uscată și ferită de ploi. Podeaua, ușor ascendentă, este acoperită cu un strat gros de depuneri format din pămînt, căzături și dejecții de animale. Sondajul efectuat în stînga intrării (1×1 m) a surprins mai multe vetre nedatabile. În stratul brun-cenușiu, cuprins între 0,20—0,40 m, s-au găsit fragmente ceramice din *feudalismul mijlociu* (sec. XIII—XIV și XV—XVI). La adîncimea de 0,60—0,70 m începe stratul steril, galben deschis.

Ceramica: un fragment ceramic (sec. XIII—XIV), din pastă de culoare cenușie, pastă fină, acoperit în exterior cu striuri fine, orizontale,

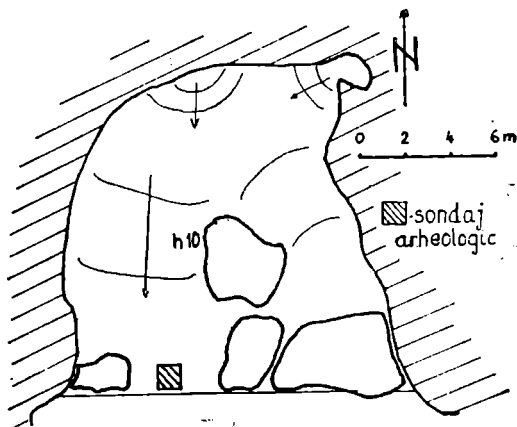

Fig. 13 — Peștera Gaura Hicleană — schiță de mină.
Die „Gaura Hicleană (Hinterlistige Höhle)“ — Höhle — Handskizze.

dese, ardere completă și urme de ardere secundară; trei fragmente (sec. XV—XVI) din pastă fină și semifină, de culoare negricioasă și brun-cenușie (pasta prezintă urme de netezire).

15—16. Peșterile La Găuri.

Cele două peșteri sînt situate pe malul stîng al Nerei, pe panta opusă locului numit „Cotu Tulburii“, la baza unui perete stîncos, la altitudinea de 150—170 m deasupra rîului.

Peștera Mare (Fig. 14), avînd o lungime totală de 67 m, este orizontală, fosilă, uscată și caldă, fără curenți și prezintă, deci, condiții foarte bune de locuit. Intrarea orientată spre nord-est, înaltă de 4 m și lată de 7 m, are o formă aproximativ triunghiulară cu laturile ușor arcuite spre exterior. Adîncimea locuibilă este de circa 20—25 m, pînă unde este și luminată difuz. Prin sondajul efectuat (1 × 1 m) lîngă peretele stîng, la 8 m profunzime (față de intrare), s-a constatat o depunere groasă de 0,70 m, de culoare brun-cenușie. În depunere există mai multe nivele de vetre, care încep la adîncimea de 0,45—0,50 m, dar care, din lipsă de material, nu au putut fi datate. Dar în stratul superior au apărut fragmente ceramice *feudal timpurii*, iar de la suprafață am recoltat material ceramic *eneolitic* și un fragment ce pare a fi de sec. II—III e.n.

Ceramica. Două fragmente atipice din eneoliticul timpuriu, de culoare brun-cenușiu-gălbuie (la exterior), negru (la interior), din pastă fină (cu nisip fin), lustruire exterioară, ardere bună; un fragment de sec. II—III e.n. (?), lucrat la roată, de culoare galben-cărmizie, din pastă fină cu nisip în amestec; cinci fragmente feudal-timpurii, de culoare cenușiu-negricioasă, din pastă semifină cu nisip.

Fig. 14 — La Găuri — Peștera Mare — schiță de mină.

„La Găuri” — Die grosse Höhle — Handskizze.

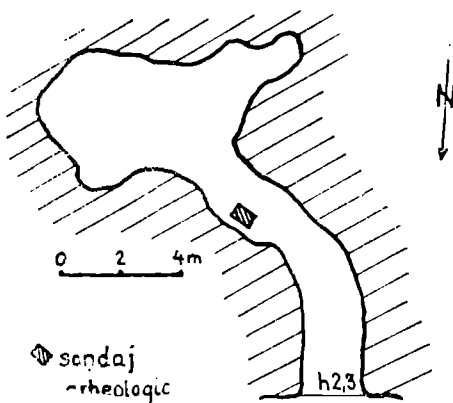
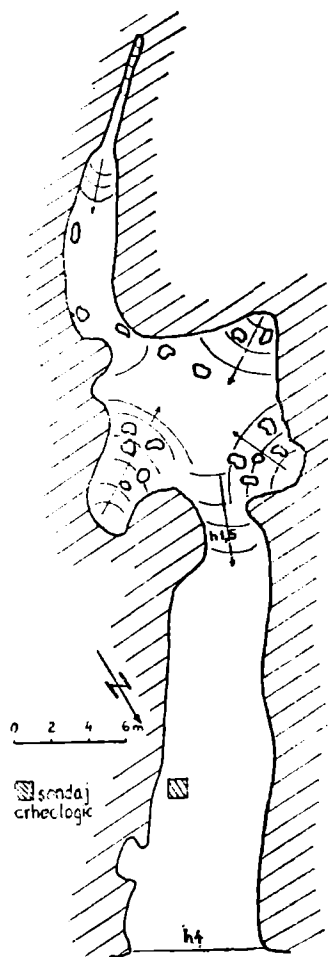

Fig. 15 — La Găuri — Peștera Mică — schiță de mină.

„La Găuri” — Die kleine Höhle — Handskizze.

Peștera Mică (Fig. 15) este situată la aproximativ 30 m est, în amonte de Peștera Mare. Este o peșteră de dimensiune mică (18 m lungime), orizontală, relativ umedă, fără curenți, cu o intrare mică, putînd servi de adăpost unui grup redus de oameni (10—15). Sondajul efectuat la 7 m profunzime nu a procurat material arheologic.

17. Peștera Boilor.

A fost cercetată de speologi între 1961—1963. Este situată la 7 m deasupra nivelului apei, în stînga acesteia, lîngă Ogașul „Păgina Ulmului”, făcînd parte din categoria peșterilor mijlocii (126 m lungime). Este

o peșteră suborizontală și subfosilă. Intrarea destul de mare (4 m înălțime) conduce printr-un culoar mic într-o sală înaltă de 7 m și luminată printr-o „fereastră”. Uneori, în timpul unor viituri puternice, apa din interiorul peșterii coboară în Nera trecind prin această sală și spală orice depunere. Din acest motiv în respectiva sală nu există depunere de pământ sau alte resturi de locuire. Pe de altă parte, peștera fiind umedă și străbătută de curenți slabi, putea servi doar pentru locuiri ocazionale.

18—19. Peșterile lui Vit

Ambele peșteri sînt situate în stînga Nerei, pe valea îngustă numită „Păgina Ulmului”.

Peștera Vit I (Fig. 16) are deschiderea ($2,50 \times 4$ m) într-un perete stîncos din stînga văii, la 8 m altitudine de cursul apei. Peștera mică (15 m lungime), orizontală, fosilă, uscată, caldă, fără curenți are o depunere pe patul stîncii formată din pământ și foarte multe căzături, ceea ce îngreunează efectuarea unor săpături. Cu toate că oferă condiții excelente de locuire, în sondajul din dreapta intrării ($0,40 \times 0,60 \times 0,20$ m), amplasat la 2 m profunzime, nu s-a găsit material arheologic.

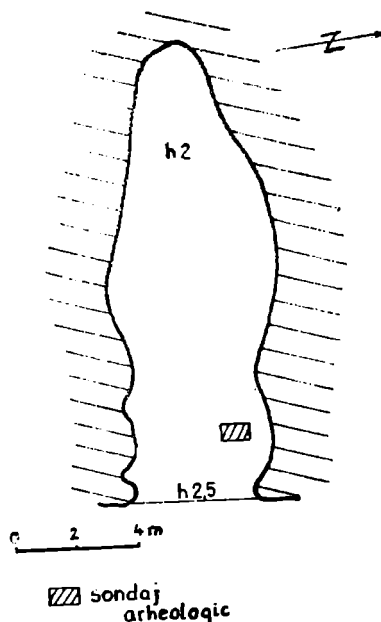

Fig. 16 — Peșterile lui Vit — Vit I — schiță de mină.
Die „Vit (Die Höhlen des Vit)” — Höhlen, Vit I — Handskizze.

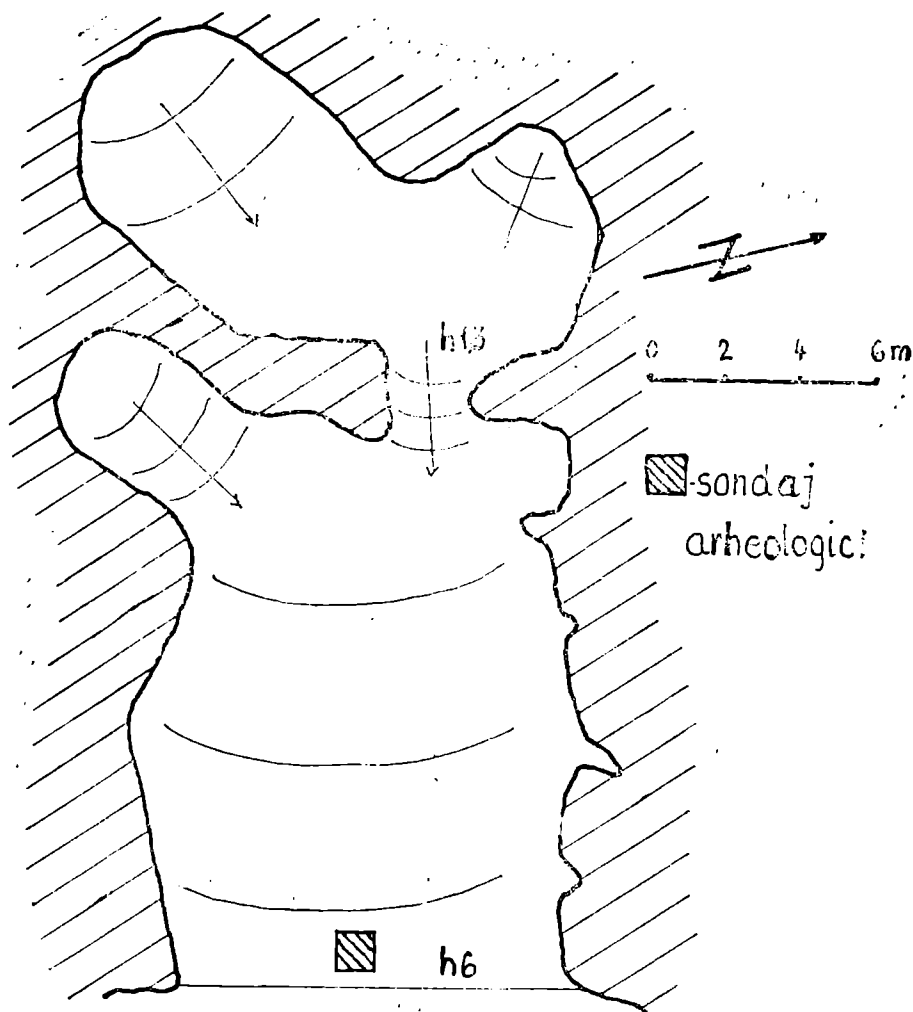

Fig. 17 — Peșterile lui Vit — Vit II — schiță de mină.
Die „Vit (Die Höhlen des Vit)“ — Höhlen — Vit II — Handskizze.

Peștera Vit II (Fig. 17) se află situată pe aceeași parte a văii, la vreo 40 m în amonte de Vit I. Este o peșteră de dimensiuni mijlocii (36 m) cu două săli. Prima sală este mare, spațioasă (lungă de 15 m). Se ajunge în ea prin deschiderea peșterii înaltă de 6—7 m și lată de 10 m. A doua încăpere este de dimensiuni mai mici, răcoasă și umedă. Peștera, în general, este ușor ascendentă, fosilă, uscată, caldă și fără curenți. Are o depunere de pământ și căzături. Caseta de 1 × 1 m executată la mijlocul intrării nu a dat rezultate, cu excepția unor fragmente cera-

mice *moderne*. Patul de pietriș și nisip galben steril apare la 0,30 m. Cercetările vor trebui continuate. Din punct de vedere paleontologic peștera este însă interesantă, în cea de a doua sală existând resturi fosile de *Ursus spelaeus* și *Felix lynx*.

20—22. Complexul de peșteri de la Lacu Dracului

Format din trei peșteri (14 m, 16 m și respectiv 68 m lungime) nu oferă condiții de locuire și nici nu prezintă interes arheologic. Doar ultima dintre ele (cea mai mare) putea fi utilizată, eventual, pentru o locuire ocazională, nedescoperindu-se, însă, pînă în prezent nici un fel de material arheologic.

III. Valea Cernei

Valea Cernei face parte din marile depresiuni tectonice Cerna, Mehadia, Timiș, Bistna și Hațeg, care s-au format începînd de la sfîrșitul mezozoicului și în decursul terțiarului. De la izvoare și pînă aproape de vărsarea Cernei, versantul estic îl formează Munții Cernei, care sînt calcaroși numai în aval de Virful lui Stan¹⁹.

Calcarele acestei văi aparțin sedimentarului autohton de vîrstă jurasic-cretacică inferioară. Cercetările noastre din primăvara lui 1974 și 1978 s-au rezumat doar la verificarea peșterilor din zona intrării în valea Cernei, respectiv zona Pecinișca — Băile Herculane.

23. *Peștera Gaura Ungurului* (aparține satului Pecinișca) (Fig. 18).

Peștera este săpată în versantul drept al Văii Săliștea (Muntele Domogled), afluent stîng al Cernei, la altitudinea de 45 m față de pîrîu. Este o peșteră mijlocie (196 m), ascendentă, cu porțiuni descendente și verticale, fosilă, luminată direct sau difuz prin cele patru intrări pînă în profunzimea etajului ei superior. Galeria de la intrare este foarte largă, plină de blocuri de prăbușire și are o depunere subțire de guano uscat. Peștera este caldă, uscată, străbătută de un curent slab în zona intrărilor.

A intrat în literatura de specialitate încă din 1955, cînd C. S. Nicolăescu-Plopșor menționează descoperirea aici a unor fragmente ceramice datînd din epoca bronzului²⁰. Începînd de atunci a fost amintită de mai multe ori în literatura de specialitate²¹, cu urme de locuire aparținînd și altor epoci. Cercetările noastre din anul 1978 au procurat material ceramic aparținînd *culturilor Sălcuța tirzie* (exclusiv faza IV), *Coțofeni*, *Basarabi* și *feudalismului evoluat* (sec. XV—XVI).

¹⁹ Cf. St. Avram, D. Dancău și E. Șerban, *op. cit.*, p. 133.

²⁰ C. S. Nicolăescu-Plopșor și colab., în SCIV, VI, 1955, 3—4, p. 394.

²¹ Pt. bibliografia referitoare la această peșteră vezi R. Petrovsky, *op. cit.*, (partea a III-a), în *Banatica*, IV, 1977, p. 448 (LIII Pecinișca); R. Petrovsky — Șt. Cădăriu, *op. cit.*, p. 42—45 (pct. 5 Pecinișca).

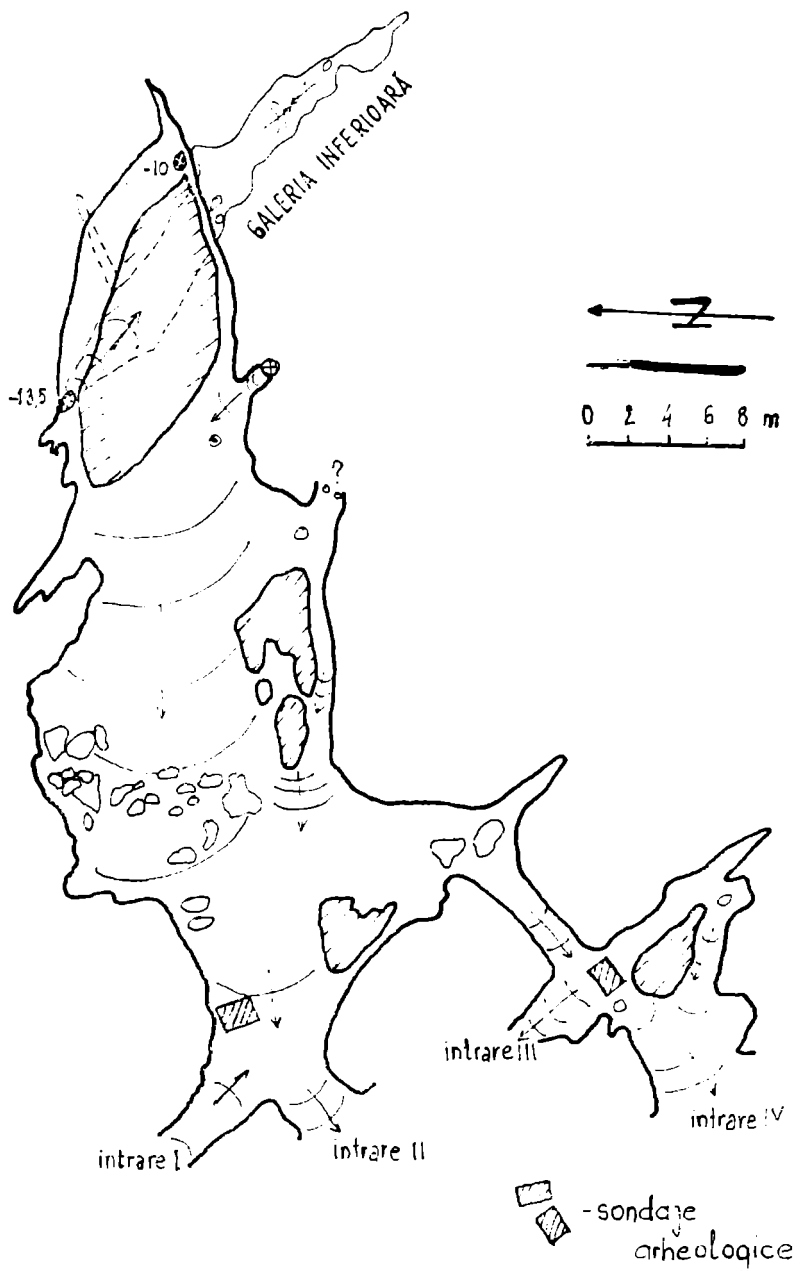

Fig. 18 — Peștera Gaura Ungurului (după M. Bleahu și colab., 1976).
 Die „Gaura Ungurului (Höhle des Ungarn)” — Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

Ceramica (Pl. V, 4-11). Multe fragmente ceramice de tip Sălcuța: de culoare brun-negricioasă, brun-roșcată, cărămizie, dintr-o pastă fină și semifină, unele lustruite, altele doar netezite, arderea în general bună, ornamentate cu linii incizate orizontal și oblic. Se remarcă: un fragment de buză îngustă, crestată oblic la exterior, imediat sub ea o mănășă cu două orificii verticale (ușor oblice), pe gît (sub mănășă) un șir de impresiuni dreptunghiulare, iar sub el alt șir de împunsături oblice; un fragment brun-roșcat din buza și gîtul unui vas, lustruit la exterior, pe gît sînt două șiruri de împunsături orizontale executate cu un obiect din os, ascuțit, al doilea șir fiind întrerupt de o mănășă ornamentată pe partea ei superioară cu împunsături; un fragment acoperit la exterior cu barbotină neorganizată; un fragment brun-cenușiu dintr-un vas mic, din pastă relativ fină, arșă bine, decorat prin registre verticale, succesive de împunsături și linii incizate. Ceramica Coțofeni: culoare brun-cărămizie, pastă semifină cu nisip și pietricele în compoziție, netezire exterioară, ardere bună, ornamentate cu linii incizate adînc, oblice.

Ceramica hallstattiană: culoare negricioasă pe ambele fețe, cărămizie în spărtură, pastă semifină, bine netezită pe ambele fețe, arderea relativ bună. Se remarcă un fragment din buza unui vâscior dintr-o pastă fină, subțire, aplecată spre exterior, ornamentată la interior cu un șir de „S”-uri culcate, ornament ce apare și în exteriorul fragmentului dispus pe două rînduri.

Ceramica feudală: de culoare cărămizie, cărămiziu-negricioasă, pastă relativ fină, arderea bună, pereți relativ subțiri.

24. Peștera Mare de la Soroniște (Tatarczi) (Fig. 19)

Peștera este situată la sud de Băile Herculane, fiind săpată în perețele vestic al Masivului Domogled, în calcare recifale alb-gălbui de vîrstă jurasic superior — cretacic inferior, la altitudinea de 630 m. Este o peșteră mijlocie (192 m lungime, explorare neterminată), ușor descendentă, în partea finală, verticală, fosilă, cu intrare soundă dar largă (4 m înălțime, 14 m lățime). Este relativ răcoroasă și umedă pe măsură ce se înaintază în interiorul ei. Săpăturile mai vechi au dat la iveală oase de *Ursus spelaeus*. Un mic sondaj ($1 \times 1,20 \times 1$ m) executat în 1978, în partea dreaptă a intrării prezintă următoarea stratigrafie: pînă la adîncimea de 0,80 m s-au surprins vreo 5 vetre de foc suprapuse, dar fără posibilitate de datare (s-a găsit un singur fragment ceramic feudal timpuriu). Între 0,80—1 m există un strat cenușiu cu multe urme de arsură, în care au apărut fragmente ceramice atipice din eneoliticul tîrziu. Stratul următor, format din bolovani mari și mai mici, n-a mai permis continuarea săpăturii.

Ceramica. Două fragmente ceramice din eneoliticul tîrziu: din gîtul unui vas de dimensiuni mijlocii, de culoare brună pe ambele fețe (în spărtură neagră), pastă semifină în amestec cu scoici pisate, lustruit,

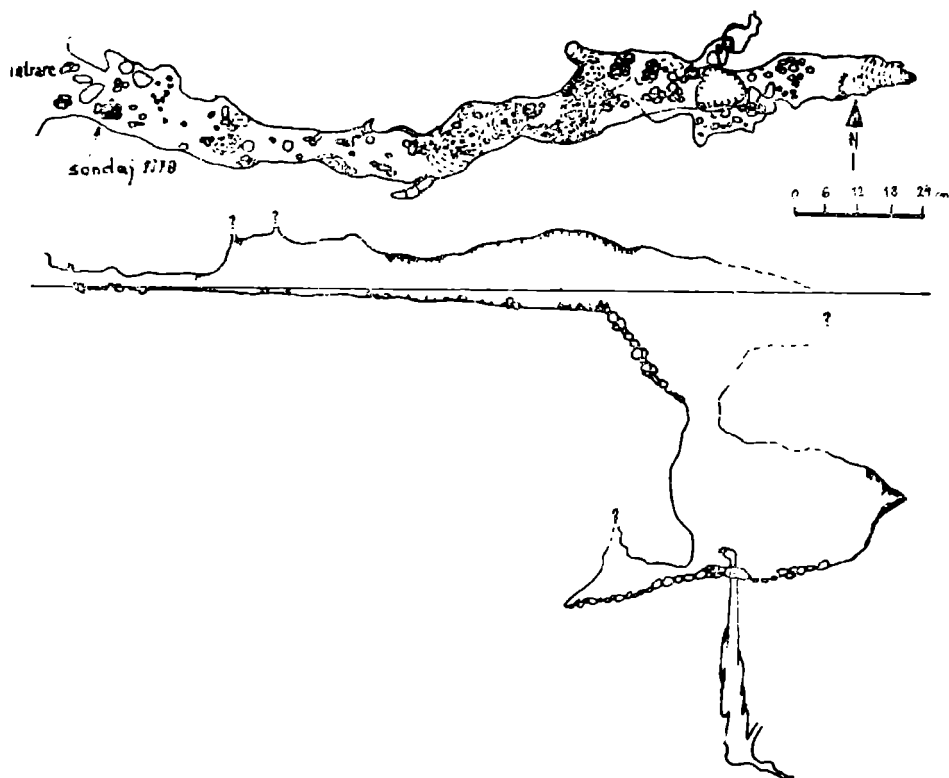

Fig. 19 — Peștera Mare de la Soroniște (după M. Bleahu și colab., 1976).
Die „Peștera Mare de la Soroniște (Die grosse Höhle von Soroniște)” — Höhle (nach M. Bleahu und Mitarb., 1976).

ardere bună; din fundul unui vas mic feudal timpuriu, de culoare brună, din pastă semifină cu nisip, netezit, bine ars.

Celelalte peșteri din apropierea Peșterii Hoților (cercetată sistematic de arheologi): Peștera cu Aburi, Peștera de la Izvorul Hercule II, Peștera Hygeea, Peștera de la Despicătură și Peștera Diana nu prezintă interes din punct de vedere arheologic, fiind străbătute de cursuri de apă sau au intrarea blocată.

Cercetările noastre s-au oprit aici, urmînd a fi cercetate în continuare peșterile (în număr de peste 120) de pe cursul superior al Cernei.

*
* *

Din prezentarea rezultatelor cercetărilor în peșterile mai sus amintite, se desprinde existența a trei tipuri de peșteri în raport cu interesul arheologic al acestora: a. peșteri fără urme arheologice sau care figurau în repertoriu cu urme de locuire umană; b. peșteri în care s-au găsit

puține materiale arheologice sau de loc, care oferă însă condiții de locuire prielnice; b. peșteri cu urme intense de locuire, care necesită o cercetare sistematică și în continuare.

În prima categorie (a) intră, în special, peșterile active, umede, inundabile sau cu cursuri de apă. Amintim aici peșterile: Comarnic, Popovăț, Ibex, Țolosu, Peștera de sub Cetate II și Peștera de după Cîrșe — din Valea Carașului, Boilor, Farna, cele de la Lacu Dracului — din Cheile Nerei, Peștera cu Aburi, de la Izvorul Hercule II, Hygeea, de la Despicătură și Diana — din Valea Cernei. Unele dintre acestea (Comarnic, Popovăț) sînt amintite în bibliografia mai veche cu urme de locuire, trebuie însă scoase din repertoriul arheologic.

Din a doua categorie (b) fac parte majoritatea peșterilor fosile sau subfosile, uscate, fără curenți și cu depunere groasă. În peșterile: Cuptorul Ciumei, Omului, Peștera cu Puț, Peștera cu Oase, Cuptorul Porcului, Racoviță — din Valea Carașului, Gaura Porcariului, Dubova, Gaura Hicleană, la Găuri, Peșterile lui Vît — din Cheile Nerei, Peștera Mare de la Soroniște — din Valea Cernei s-au găsit puține urme arheologice, dar merită să fie cercetate mai intens.

Din ultima categorie (c) fac parte peșterile, unele intrate deja în literatura arheologică, ce prezintă urme de locuire dintr-o anumită epocă istorică, de durată sau o succesiune de locuiri aparținînd mai multor epoci. Din această categorie fac parte peșterile: Liliecilor (Fig. 9), Țapului — din Valea Carașului, Rolului din Cheile Nerei și Gaura Ungurului din Valea Cernei.

Analizînd din nou toate peșterile cu urme de locuire, s-ar putea trage cîteva concluzii de ordin istoric, ținînd cont de epocile în care au fost mai frecvent locuite sau epocile în care au fost preferate alte tipuri de locuințe — desigur toate acestea depinzînd de modul de trai, dar, în special, de ocupații. Considerăm, însă, prematură o astfel de analiză, pînă nu s-a încheiat o primă trecere în revistă a tuturor peșterilor din județ, respectiv din sudul, centrul și estul Banatului.

Trebuie remarcat, însă, alt fapt: făcîndu-se o paralelă între peșterile din Valea Carașului și cele din Cheile Nerei (Valea Cernei iese din discuție datorită numărului redus de peșteri cercetate, cît și a specificului geografic, climatic, faunistic deosebit al zonei) se desprind unele asemănări dar și deosebiri. Peșterile situate în zona intrărilor și ieșirilor din chei, ale celor două văi prezintă urme de locuire din mai multe epoci (în special din eneolitic și perioada de tranziție spre epoca bronzului — cultura Coțofeni). Ca exemple se pot da: Peștera Liliecilor și a Cerbului din Valea Carașului, Peștera Rolului din Cheile Nerei, Gaura Ungurului și Peștera Mare de la Soroniște din Valea Cernei.

Spre deosebire de valea Carașului, unde și peșterile din zona centrală a cheilor prezintă urme de locuire (se face abstracție de urmele feudale și moderne), ce-i drept mai reduse cantitativ (în intensitate), în Cheile Nerei, pînă în prezent, aceste urme lipsesc sau sînt sporadice — cu toate că, aici peșterile prezintă condiții de locuire mult superioare

celor din prima zonă. Această situație se poate explica prin greaua accesibilitate a zonei și posibilitățile mai grele de procurare a hranei. În timp ce, în Valea Carașului există platouri de înălțime ce se întind deasupra cheilor, oferind condiții bune de vânătoare, creșterea animalelor și agricultură, pe lângă pescuitul din vale, în Cheile Nerei, relieful este lipsit de această configurație, pescuitul rămânând sursa principală de procurare a hranei, vânătoarea fiind practică cu mari eforturi (din cauza pantelor abrupte ale văii).

Prezenta lucrare a insistat mai mult asupra prezentării peșterilor din punct de vedere arheologic, majoritatea lor prezentând însă un deosebit interes speologic, paleontologic și biospeologic, ceea ce îndeamnă pe viitor la o conlucrare mai intensă între cercetătorii din domeniile amintite, la o cercetare complexă, interdisciplinară a peșterilor.

RICHARD PETROVSZKY

HÖHLEN AUS DEN KREIS CARAȘ-SEVERIN — ARCHÄOLOGISCHE UNTERSUCHUNGEN (I)

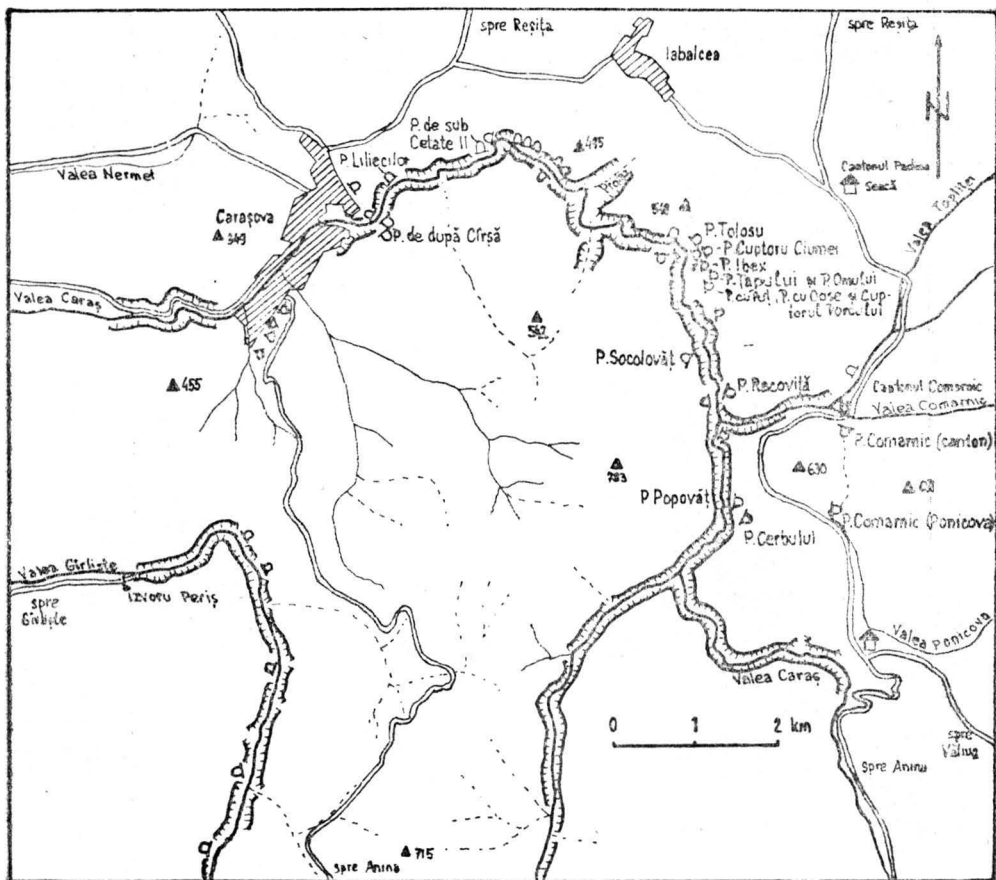
(Zusammenfassung)

Eine der interessantesten Formen des Karstes sind die Höhlen. Da im Kreise Caraș-Severin mehrere Karstgebiete existieren erscheinen die Höhlen in sehr grosser Anzahl. Während mehrfacher Forschungskampagnien untersuchte der Verfasser 24 Höhlen um Daten über menschliches Dasein zu erlangen.

In vorliegender Abhandlung werden die Höhlen aus den drei Tälern in der Ordnungsreihe, in der sie untersucht wurden, vorgetragen und zwar: das Caraș-Tal, der Neraklamm und das Cerna-Tal. Jede einzelne Höhle wird vom Speo-morphologischen Standpunkt aus präsentiert, wobei auch die klimatischen, hydrologischen, paläontologischen Daten und die Ergebnisse der archäologischen Untersuchungen angeführt werden.

Aufgrund der Forschungsergebnisse versucht man eine Klassifizierung, vom archäologischen Standpunkt, der Höhlen: a. Unbewohnbare Höhlen, ohne menschliche Bewohnungsspuren; b. Bewohnbare Höhlen, ohne oder mit wenige, sporadische archäologische Spuren; c. Höhlen mit intensiven Bewohnungsspuren. Weiter wird eine Parallele zwischen den drei Tälern (weniger das Cerna-Tal — da hier die Untersuchungen erst im Anfangsstadium liegen), gezogen. Die Abhandlung wurde noch mit den Karten der drei Tälern — mit der Lage der einzelnen Höhlen, Skizzen und Grundrisse der Höhlen sowie Tafeln mit den gefundenen Materialien, versehen.

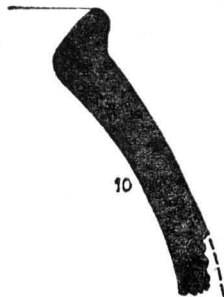
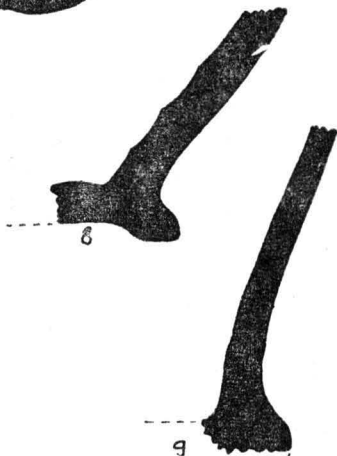
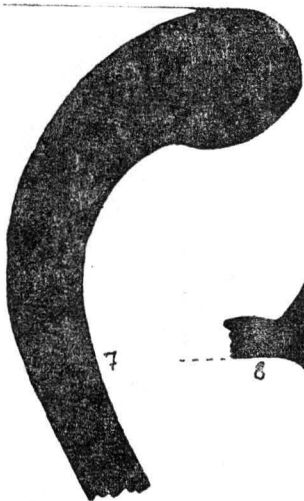
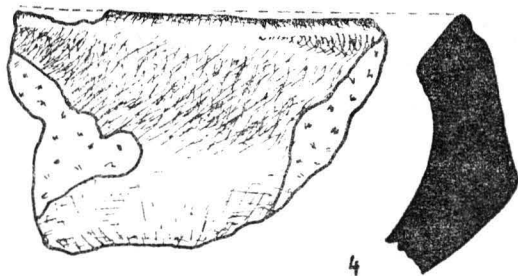
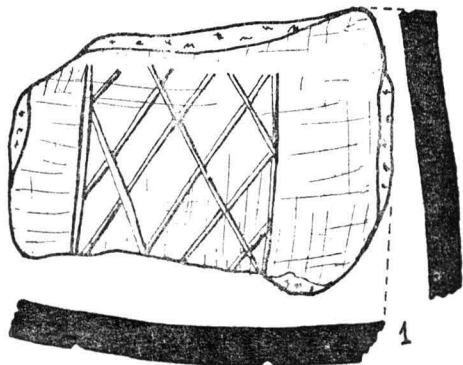
Die Forschungen werden weitergeführt mit dem Ziel, ein Repertorium aller Höhlen von archäologischem Interesse, aus dem Kreise Caraș-Severin, zusammenzustellen.

Pl. I — Valea Carașului — zona cheilor cu principalele peșteri.

Das Gorges-Tal Karawasson mit den wichtigsten Höhlen.

www.cimec.ro / www.muzeul-caras-severin.ro

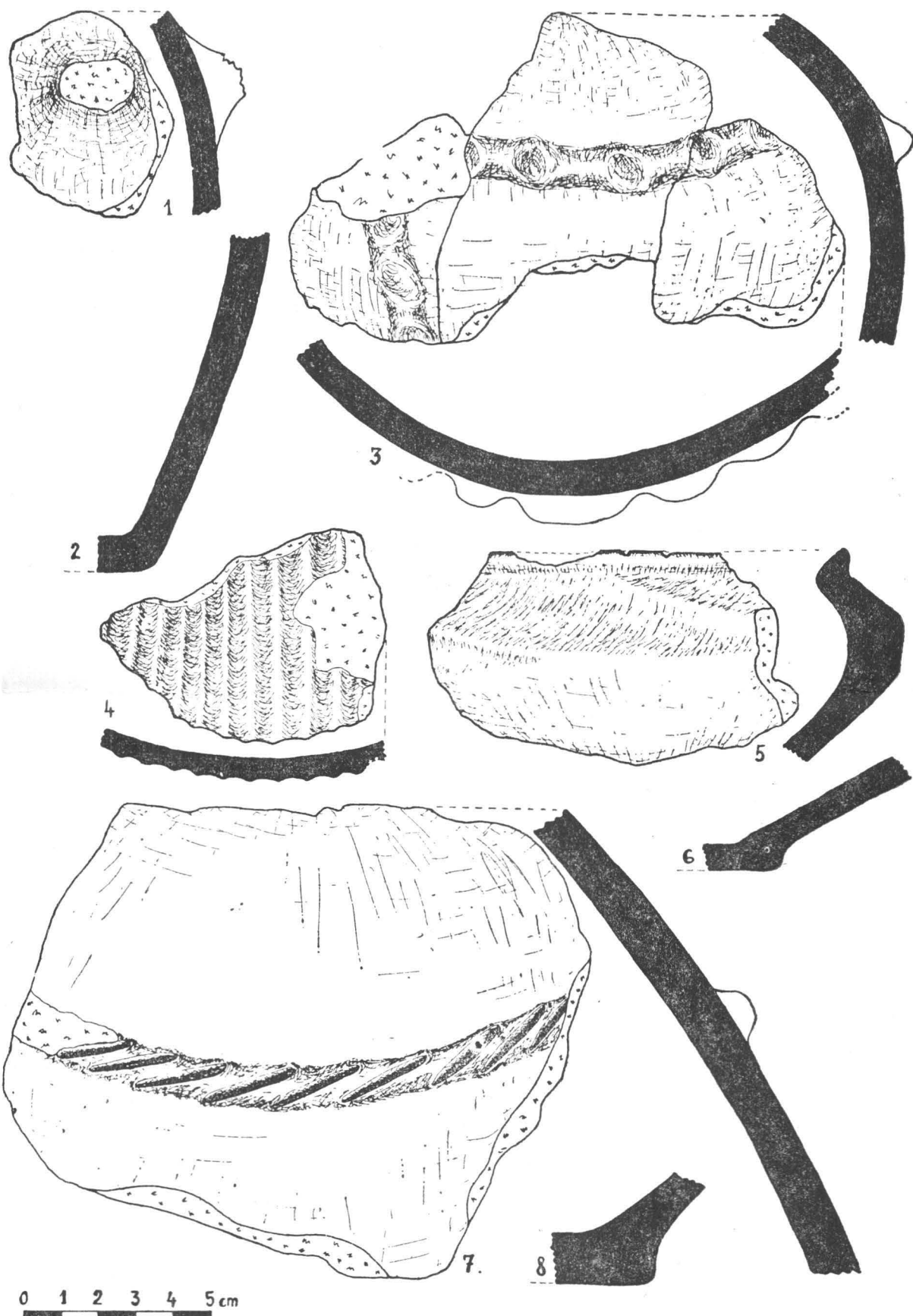

0 1 2 3 4 5 cm

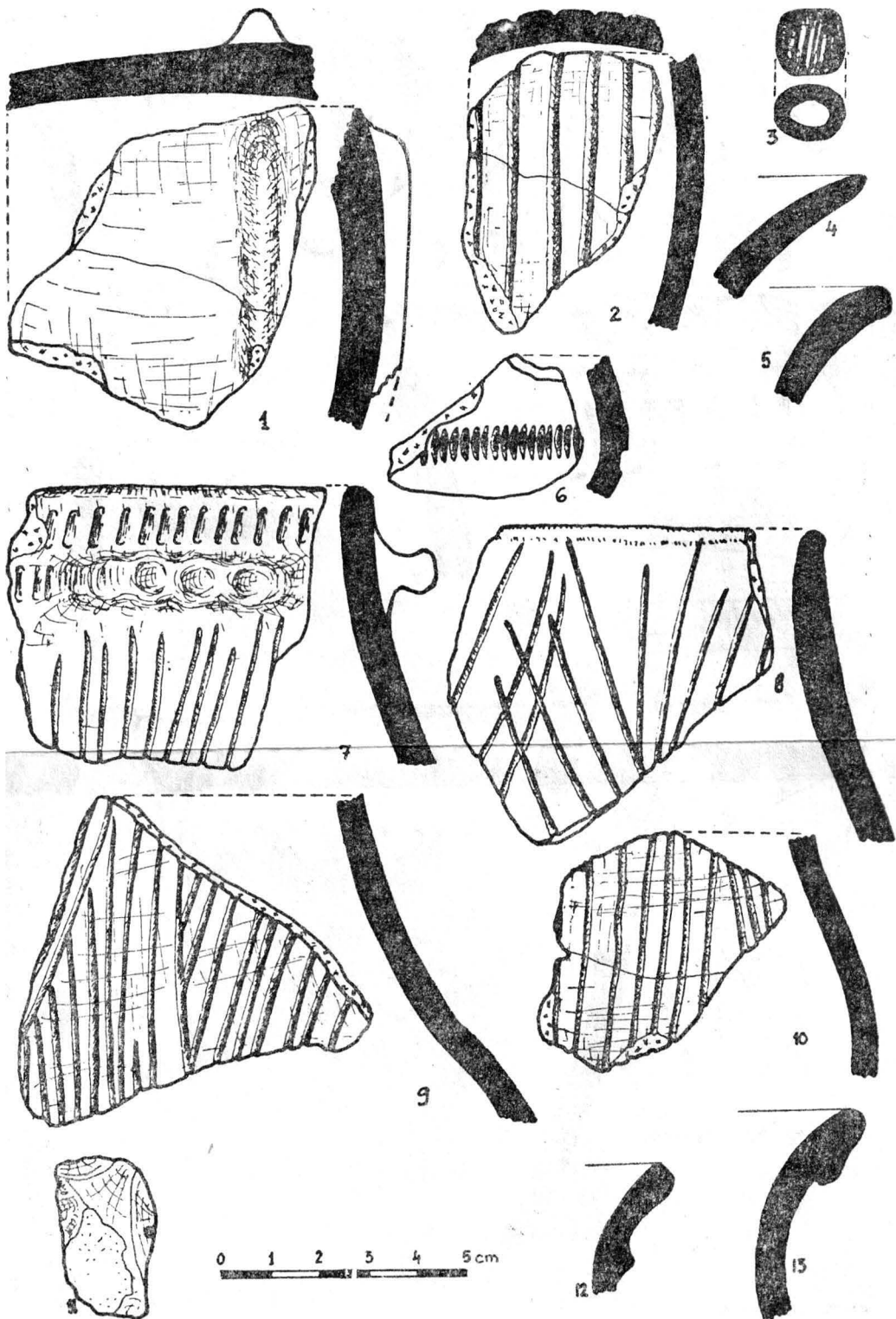
Pl. III — Peștera Țapului — ceramică dacică lucrată cu mâna (1–6, 10, 11) și la roată (7–9).

„Țapului (Steinbock)” Höhle — handgearbeitete (1–6, 10, 11) und scheibengedrehte (7–9)

www.cimec.ro www.muzeul-caransebes.ro

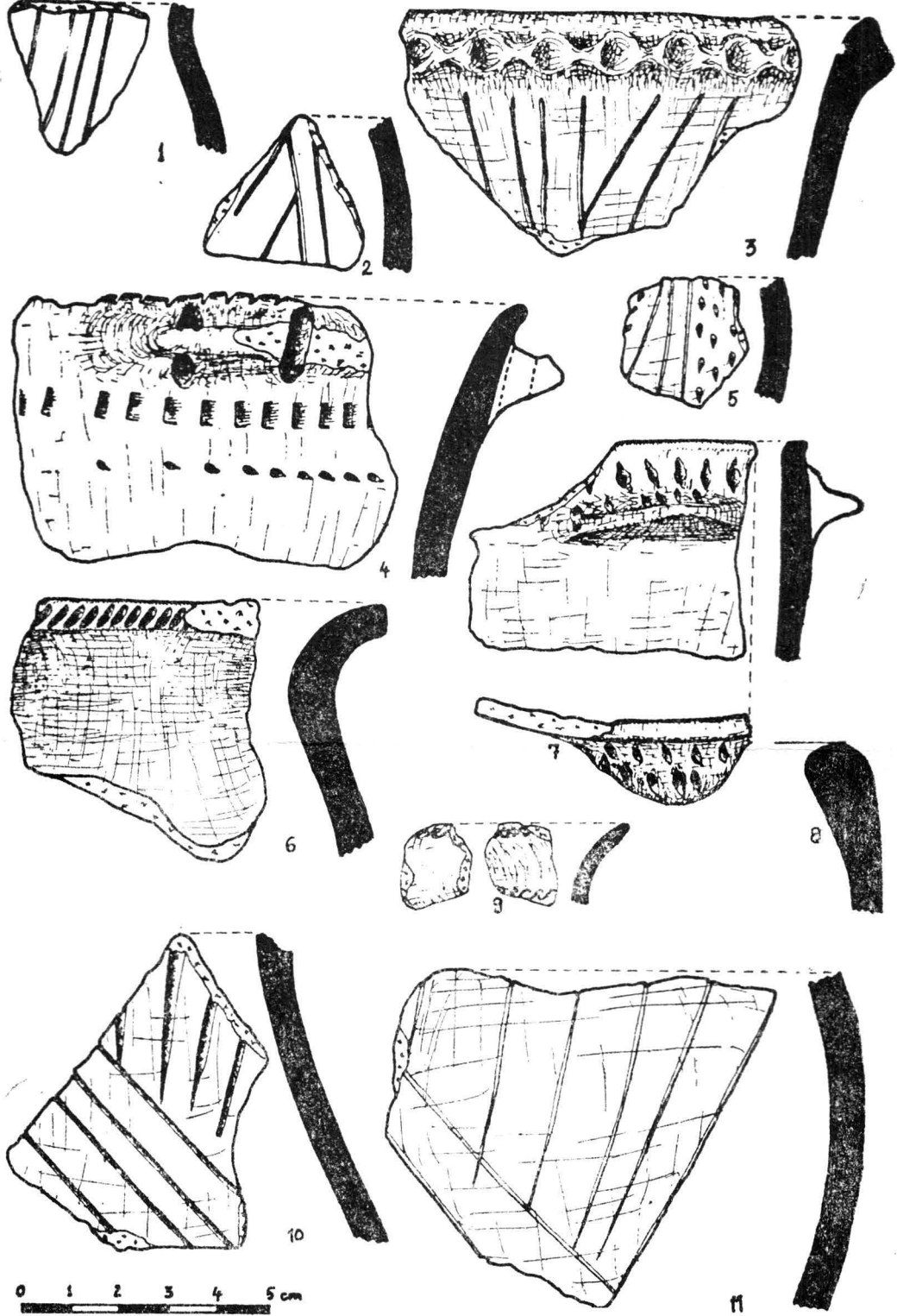

Pl. II — Peștera Țapului — ceramică dacică lucrată cu mîna.
 „Țapului” (Stănești), H. Olh. Muzeul Etnografic „A. I. Cuza” Iași, Ceramik.

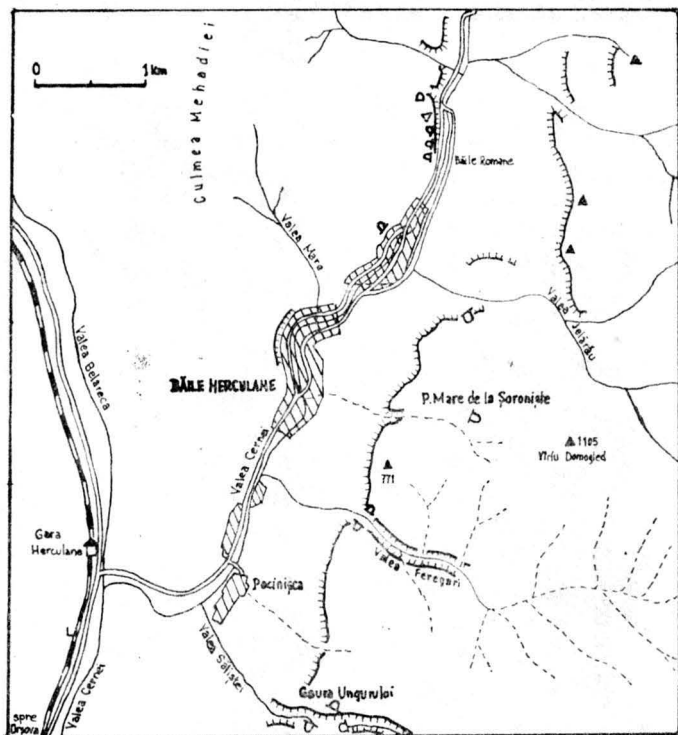

Pl. VI. — Peștera Rolului — ceramică Sălcuța (1-2, 4-6) și mărgică din os (3), Coțofeni (7-10), silex (11) și ceramică feudală (12-13).

„Rolului” Höhle — Sălcuța (1-2, 4-6) Keramikscherben, Perle aus Knochen (3), Coțofeni (7-10) Keramikscherben, silex (11) und mittlerealteladische Scherben (12-13).

Pl. V — Peștera Cerbului — ceramică Coțofeni (1–3); Gaura Ungurului (Pecinișca) — ceramică Sălcuța (4–8), Coțofeni (10–11) și Basarabi (9).
 „Cerbului (Hirsch)” Höhle — Coțofeni (1–3) — Keramikscherben; „Gaura Ungurului” — Höhle (Pecinișca) — Sălcuța (4–8) — Keramikscherben; Coțofeni (10–11) — Keramikscherben.

Pl. VII — Valea Cernei — zona Pecinișca — Băile Herculane.
Cerna—Tal — Pecinișca — Băile Herculane Gegend.